

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám » József » 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— Budapest, december hó 8. —

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A HÉT

HUSZONNEGYEDIK ÉVFOLYAMARA.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

EGÉSZ ÉVRE 20 KORONA,

FÉLÉVRE 10 KORONA.

A Hét a jövő esztendő januárjával pályafutásának huszonnegyedik esztendejét kezdi meg. Csaknem harmadfél évtizedes munkásság után nyugodt lélekkel tekintünk a múltba s jogos bizalommal a jövőbe.

Lapunkban ezután is fiatalos erőt, eleven harciasságot és igaz haladást talál az olvasó. Ma is élén állunk a haladásnak, ma is a fiatalság erejével vagyunk eltelve, bár izlésünk kizárja hasábjainkról a legmodernebb modernség különféle jellegi alatt felbukkanó hóbortokat, szigorú mértékünk kizár minden olyan geniáliskodást, amely alapján nem más, mint éretlenség.

Cikkeinket a mai magyar hirlapirodalom legkiválóbb, legoriginálisabb erői írják, novelláink magas irodalmi színvonalon mutatják be a meglevő irányzatok mindegyikét. Színházi, művészeti, irodalmi rovatunk szókimondása, igazságos volta mellett mint olvasmány is művészi formákat ad, két apróbb rovatunk pedig: a TOLL ÉS TÖR és az INNEN-ONNAN egészen specialitásai A HÉT-nek. Az utóbbiban a hét eseményeit glosszáljuk élvezetes, ötletes, szatirikus módon, az előbbi pedig, bár még csak rövid ideje hogy megkezdettük, szókimondásával, bátorságával, tekintet nem ismerő igazságosságával és tartalmasságával máris kedveltjévé vált A HÉT olvasókörtségének.

Régi erőnkre és mindig ujnak maradt frissességünkre, arra a 23 éves, diadalmas munkára, amelyet eddig végeztünk, hivatkozunk most, amikor kérjük a magyar olvasókörtségét, hogy szeretetének nagy erejével a jövőben is támogasson bennünket.

Budapest, 1912. december havában.

KISS JÓZSEF,

A HÉT szerkesztője és kiadója.

Krónika.

A Levante.

— decz 6.

Minden hódolatunk, sőt alázatos imádatunk a Kirk-Kiliszenél, Lüle-Burgásznál és Bunár-Hiszárnál a kemény balkáni rögre hullott vérnek szól... Szafov félisten volt a szemünkben, Nazim-pasa történelmi személyiség, sőt a kóburgi princz (Ferdinánd) is kezdett komoly uralkodóként festeni. Beletörődünk a dolgokba, igen, a Balkánon is lehetnek hősök. A végén azonban mégis csak előjött a dolognak az igazi ize, a balkáni blague, amit vártunk és amit minden komoly győzelmi távirat mögött is sejdítettünk. Az igazi dolgok a végén történtek, Csataldzsánál, ahol a fegyverszünetet megkötötték.

Ott végre megtörtént, amit vártunk. Ott végre fölépítették a szinpadot, előhozták a maksztikszos tégelyt, a festékes pamacsot és mindent, a mi ezekhez a dolgokhoz szükséges. A béketárgyalók egy török vasuti kocsit ablakába karcolták a neveiket, a szultán a kocsit Ferdinánd királynak ajándékozta, Szafov bolgár generalisszimusz török nyelven mondott a francziáktól lopott elmésségeket és Nazim-pasa török generalisszimusz riposztzott. Nazim ebédet adott, disz-ebédet és a török megbizottak közölték a bolgár megbizottakkal, hogy a szultán ő felsége egyenesen híznék az örömtől, ha a bolgár czár őt meglátogatná Konstantinápolyban. És még hasonló mókák történtek.

Az urak Európát játszottak és történelmet játszottak. Hogy Európát játszottak, az csak természetes. Az ember állandóan távoli és elérhetetlen szerelméről ábrándozik, és hol beszélnek annyit és olyan hangosan az európai civilizációról, mint a Balkánon és Magyarországon. A simaság és az udvariasság fölötté megbocsájtható tehát, ha a török és a bolgár urak abban vétkeztek is. Marad a másik játék: a történelem.

A balkáni hősök úgy viselkedtek, mint azok, akik tudják magukról: na, most én történelmi alak vagyok. És olyan pózban is dolgoztak, hogy folyvást a történelem mozi-operatőrének kis kattogó masinája elé álltak. Ez már némileg izetlen volt, de viszont stílusos, mert itt ütközött ki a szereplőkön az ő igazi, hamisítatlan, meg nem tanulható és el nem felejthető

balkáni jellegük. Az aktorok ebben a kolosszális izléstelenségben önmagukra találtak és éppen ezért kitűnőek voltak.

De rájuk találtunk mi is. Megismertük őket, és valóban olyanok voltak, olyanoknak mutatkoztak, amilyeneknek mindig hittük őket. Szegény és csalfa komédiások voltak, akik sokkal inkább maguknak, mintsem a nézőnek játszottak. Ilyeneknek hittük őket, ilyeneknek mutatkoztak, nem csaltak meg minket.

És nem lehetett bennük csalódni egyéb dolgaiknál sem. Ma is annak a hideg mosolynak van igaza, amely kevesek száján jelent meg, amikor a nagy többség Kir-Kilisze és Kumanovo után új történelmi erőket látott feltűnni és egy nagy hatalmas délszláv császárságnak megrendítő konturjait már szinte szemmel vélte látni. A szerbek már a bolgárookra agyarkodnak, a nyomorult Montenegro viszont Szerbiával elégedetlen, Görögország pedig, a különös nemi ösztönöknek kies hazája kész arra, hogy egyszerre szálljon szembe mindenkivel, Bulgáriával és Törökországgal, az albánokkal, de ha kell, Itáliával és a monarchiával is. A Pireusz hősei, akik kis fehér vászonszoknyácskákban győztek vértelen csatában, a görög katonák, akiknek leonidási tekintetük hősies mámorban furta át a szaloniki-i zsidó ékszerkereskedők kirakatablakáit, tovább akarnak harcolni. A szövetségesi becsület, a szolidaritás és a fegyelem, amit a háború házához szinte alapkö gyanánt tettek le, hirtelen szétmállott. A szláv egység és testvériesség elolvadt, mint júliusban a hó, amely a Dragomán-hegy ormát fekszi meg, és a jövő császárság népei egyelőre élesre fent fogakkal egymást marcangolják. A dolognak még vége sincsen és máris a komédiázásnak és a bomlásnak a szelleme lebeg a balkáni vértócsák fölött.

Pedig ez volt az ő első komoly dolguk. Ez volt az első nagy akciójuk, amelyet csak a saját erejükből indítottak meg és csak a saját erejükre támaszkodva vittek egy olyan eredmény felé, amelynek a fénye már-már a siker fényéhez kezdett hasonlítani. De hirtelen megtörték a fény sugarai és előkerült, amit a balkáni népek sosem tudnak végképpen levetni, mert hiszen a gyermekszobában tanulták meg: a perfidia, a hazudozás, az álnokság, az irigység, az árulás, a hűtlenség és az eredendő csalfaság. Az új bizánczi császárság fellegvára ugyancsak hamarosan összeomlott, még pedig ugyanazoktól a bűnöktől, amelyeket még a régi bizánczi császárság rothadása és erjedése termelt annak idején, és amely a Düsán és a Simeon cárok utódainak is átkos öröksége.

Csak hogy az, ami Bizánczban minden hazugság és minden romlottság daczára is ragyogó és sugárzó volt, az most leromlott és az egykori fejedelmi rohadásnak csak a szaga maradt meg. Bizánczból Levante lett. A bűnös szépségekben dúl Bizáncz örökét átvette a Levante, a keverék népi, az olajzsíros, a hazug levegőjű, a poshadt tengerrel bíró, a kufar, a tisztátalan, a pestises, a gazdagságában is koldus, a gyáva, a

tolvaj, az álnok, a hamis költészeti, a ragályos Levante. Ez a Levante, amely megrontotta már Törökországot, sőt jórésében a déli Olaszországot is, ez bomlasztja a Balkánt. A Balkán legnagyobb államférfiai, tudósai, diplomatái, bankárai, sőt szabadsághősei rendszeren a Levantéból kerültek ki. Amíg a Moldvára és a Havasalföldre szakadt Románia török provincia volt, mindig levantei hospodárok nyomorgatták azt, Görögország bajnokai a Levantéból valók, Sztabul a Levantéból hozatta pénzügyminisztereit, bankárait, sőt gyakran külügyminisztereit is, Bulgária onnan szedi az orvosait, Szerbia a gazdasági kapacitásait, Montenegro a műveltségét és a panamista új-török forradalom is a Levantéból indult ki. Minden a Levantéból való, abból a Levantéból, ahol hazug a virágnak az illata, émelyítő a tengernek poézise és szennyes még a nőknek az erénye is. Ez a Levante feküdt rá az ő mózgékony, ravasz és alkalmazkodó eszével az egész Balkánra. Ez tanította meg őket a komédiázásra, a keleti blague-ra, a déli lustaságra, a tolvajlásra, a csalárságra és a fondorlatra. Ebben bukott el az új kelet-római császárság, amelynek véres aureolája pedig már-már a nappal együtt kelt fel a drinápolyi fensik fölötti égboltozaton. A Levante erkölcsi indították meg ezt a hadjáratot, azoknak a szellője fujdogált langyosan a csatazó katonák homloka körül... A Levanténak köszönhetnek mindent. Az első sikereket, azt, hogy oly sikeres perfidiával tudtak rajta ütni a gyanutlan ottomán birodalmon, de ennek köszönhetik a bukást is. Ennek köszönhetik, hogy Ferdinándból még sem lett bizánczi császár, de maradt aki volt, a tréfás kőbürgi pryncz, aki győzelmi trofeumként nem a Simeon cár koronáját hozza haza, hanem — gyermekeinek játékszereként — egy vasuti kocsit, amelynek üvegablakára Nazim pasa gyémántgyűrűvel karczolta be a nevét, de úgy, hogy amikor karczolta, tudta is, hogy történelmi nevet karczol.

L. L.

Messzeségek.

Messze, messze tőletek

Szép városok és szép színésznők,

Egy költő él, fásult, beteg.

És nincs, nincs, aki szeretné őt,

Ki mondaná: bus, nagy szemed

Nekem drágább, mint indus ében,

Költöm, én megértettelek

S egy versed zeng szívembe épen.

Messze, messze tőletek,

Asszonyok, fényesség, vidámság,

Egy költő él, fásult, beteg

S unottan lejt már halotti tánczát

És alig érzi már az életet.

II.

Hotelszobának mélyén elfeküdni
S érezni: minden messze s veszve rég,
A hideg párnák kriptájába dűlni
S látni: bennünk van mind e messzeség,
A tört tükörbe nézni s türve tűrni,
Hogy arcunk idegen s holt, mint a jég,
Ó kinok kinja, poklok pokla: élni
És másnap újra élni s utra kélni.

Juhász Gyula.

Anyatej.

Irtá: FEHÉR SÁNDOR.

Őszi napsugarak bujkálnak a fák között, szomoru igyekezettel festik ezerszínűre a halódó mindenséget. Hiába. Pompás, érett színek jönnek elő, aztán összeomlanak lankadt, pihenő szürkességbe. A falevelek is vörösre, sárgára, véres-barnára pettyeződnek, s fáradtan tétovázva hullingálnak le a földre.

A temető buczkái közt, halottszinű levelek fázós hullása alatt áll egy fekete, magas, erős asszony. Gömbölyű és egészséges testével kijött a halálhoz, feketébe szorította a friss életet, amely lázadózza duzzadt mindenütt a sötét takaró ellen. Ő szegyelte ezt a lázadást, rejtegetni akarta, csak a szomoru feketeséget érezte: eljött barátkozni a halállal.

Friss, göröngyös, apró buczka emelkedik feléje. Nem füves még, sem nem virágos, hanem kicsi, fiatal sirdomb, amire még könyök hullanak hiábavaló panaszkodással. Amíg föléje nem nő a sűrű, hosszú fű, addig nincs is eltemetve igazán, akit odafektettek. Ki kell oda járni naponkint, majd hetenkint, visszahívni a hialottat, mindaddig, amíg a füvek ki nem nőnek, amíg átfogja a lelket a felejtés. Hamar nő a fű.

Az asszony még csak egy hete jár ki. Leszakadt az eleven, dus melléről egy négyhónapos, puha gyerek s ő most kijön mindennap, megnézni, nem kívánja-e vissza az anyját. Térdre görnyed s keresztülnéz a buczkán a föld alá; még nagyon sajnálja azt a kicsi, finom testecskét a kemény koporsódeszkán. Még nem nőtt ki a fű.

A napsugarak kaczerul czirogatják, meleg ölelésbe fürdetik meg a testét. Kicsit megbizsereg, föláll. Még körül se nézett itt a temetőben, még nem is látott belőle semmit. Enyhe feledkezéssel, kíváncsian vezeti körül a szemét. Fák, színesek, kopaszodók, dusan termő, virágos sirok, hideg, fényes kövek, aranyos pompa az egyenlőség országában, amarrebb, a kőfal felé egy rongyos, soványra élt asszony hajol köhögve, fuldokolva egy nagy, otromba, új sir fölé.

Furcsa neki. Oly fiatal még, sohse volt dolga a temetővel, eddig még csak az életet élte, a halált sohasem vette figyelembe. Hát itt lakik a halál? Szép, csendes helyen. Nagyon félénk, észre is alig vehető megnyugvás-féle lopózik alattomosan a lelkébe:

— Szegény, édes, kicsi lánykám, legalább jó helye van itt.

A kőfal mellől most felcsuklik a sirás. A szegény asszony szeretné ott kisírni magát, de nem tudja; csendesen, lélekből kezdi, aztán köhögni kell, mind hangosabban, kinlódva fulladozni, már nem tud zokogni, csak köhög, nem érzi a lelke fájását, csak a teste kinját, a könyét nem a bánat, hanem a fulladozás préseli a szeméből. Leroskad a sirra: pihenni.

A fekete asszony bámulva nézi. Betegség? Kiért jött, ez az asszony ide? Elkezdni a meghalást? Kicsit iszonyodva gondolja, hogy az most ott mozog, kuporog egy sir körül, s talán tudja is, hogy nemsokára maga is le fog menni a föld alá.

Kíváncsian, habozva, valami titoktól izgatva megindul. Lába alatt zörög az ősz, a sirokról le-leválk egy morzsa föld, a rongyos asszonyt megüti a zaj és felnéz. Eleinte nem hitte, aztán pedig csodálkozott rajta, hogy az az uri természetű asszony feléje tart. Ott marad a siron ülve és fátyolos szemekkel kutatja, hogy mit akarhatnak tőle.

Amaz megáll tőle vagy három lépésnyire. Egy darabig szó nélkül nézik egymást. A rongyost nem sokáig érdekli a bámészkodás, már újra sirhatnak, de a melléből jön, már valami éles karczolás felfelé a gégejébe. Az arcza torzul. Erre szól a fekete:

— Fáj?

Nem érez ehhez a kérdéshez semmit, csak kíváncsi. Egyedül vannak itt a temetőben, egy ismeretlen, nagy sir, fölötte zokog meg köhög egy rongyos, megvert asszony. Kíváncsi.

Amaz bizalmatlan. Mit beszéljen vele? Minek? A kötenyét a szája elé nyomja, és abba fojtja bele a köhögését.

— Magának kije halt meg?

Fojtott sugásba fuló sirással:

— Az uram.

— Mikor temették?

— Négy napja.

Csend. A szavakban fájó, kemény csapások zuhognak, minél több szó, annál frissebben patakozó fájás. Hát nem szólnak egymáshoz. Valami szél fut a temetőn át; sóhajtottak a sirok.

A fekete asszony szeretne most elmenni. Megbánja, hogy kíváncsi volt. Mit csináljon itt? Széjjelnéz egy kicsit, mondana valamit, hogy megkezdhesse az elmenést. Ekkor a sir tövében megmozdul a föld. Két galambkezezske röppen fel, a nyomában visitás, idétlen sirás. A rongyos asszony gyorsan odahajol, felkap egy csepp pólyát s az ölébe teszi, rázza, ütögeti a hátát; amikor pedig a sirás még erősebb lesz, benyom a szájába egy kis gumi-szopókát. Ettől megbékül a gyerek s csendes vinnyogással szopogat.

Ekkor már ott állt mellettök a másik asszony. Ijedten hallgatta a sirást s aggódva leste, hogy mitől fog elcsitulni. Most leguggol és úgy beszél az asszonynak:

— Hát lássa, miért nem mondta mindjárt, hogy piczi gyereke van?

Ez csodálkozva néz rá:

— Miért mondtam volna?

Igaz is. Miért mondta volna. A fekete elgondolkozik. Azt akarja mondani, hogy így érdekesebb. Nem szól, nézi a kis gyereket; legfeljebb ha kéthónapos; még olyan idétlen a kis, gyenge arcza. Rágondol a másokra. Milyen szép volt már. S a rágondolástól puha jóság kezd a szívébe ömleni.

— Ugy-e maga nagyon szerencsétlen?

A hang olyan meleg volt, hogy felolvasztotta amabban a hideg huzódást.

— Bizony, lássa, nagyságám, mink szegények így vagyunk. Az uram betegre dolgozta magát, a tüdejébe kapta a bajt, azt itthagyt engem nyomorultul ezzel a csecsszopóval, ni.

Egyszerre együtt volt a két lélek. Csak panaszkodni kellett.

— Maga is, látom, sirat valakit.

A válasz bereked az összeszorult torkába:

— A kis lányomat. Négy hónapos volt.

Amaz megnézi a magáét. Ringázza csendesen.

— Nekem megmaradt. Sovány a szegénykém, olyan nyomorult, olyan éhes, Isten csudája, hogy meg tudom tartani.

Érdes, repedezett ujjáival gondosan igazgat valamit a főköthőjén; szomorú, erőltetett nevetéssel néz a gyerek arcába, az ujjával megcsiklandozza a beesett, puha pofácskáját. A gyerek elfordítja a fejét.

A fekete asszony nézi őket és anyasága jut eszébe. Erőteljesen érzi a hiányát annak, amit négy hónap alatt úgy megszokott. Dédelgetni akarna, gügyögni, magához szorítani a kis, fehér, lágy testet, melegíteni a maga anyás melegével, érezni, hogy tapad hozzá az a kis, ösztönérzésű teremtmény. Szomorúan szól:

— Ugy-e, milyen jó szoptatni.

Amaz kicsit lehül. Szinte ridegen mondja:

— Én nem szoptatok.

— Nem? Nem akar?

Kicsit röstelkedve feleli:

— Akarnék, de nincs... De... azért megvan a gyerek anélkül.

Egy piczi büszkeség sercseg fel a fekete asszonyban.

— Én magam szoptattam az enyémet.

Hallgatnak. Valami vetélkedés furakodott közibök.

— Szegény gyerek. Azért hogy szeretne szopni. Nézzé, azt a gummit hogy szívja.

— Igen, hát játszik vele. Aztán meg régen kapott már enni. Tejet szokott. Ugy jóllakik vele, hogy még. Nem volt igaz.

A másikban most már hatalmasra nőtt a fiatal egészség. Éles nyilallás sajgott a mellébe, ösztönök, vágyak hullámmoztak benne az anyáskodásért.

— Adja ide, megszojtatom.

Csillogó szemmel, könyörgő szájjal mondta ezt s már nyult a gyerek után. Amaz még nem adta.

— Talán nem is kell neki.

— Próbáljuk meg. Meglássa, hogy nekiesik.

A rongyos ránézett a gyerekeire, sovány, kikoplalt arcára; cz falánk szenvedélylyel nyuzta a kis, piros gummit csepp, üres szájában. Megsajnálta. Fölibe kerekedett a szégyenkezésének, s mikor a másik megfogta a gyereket, engedte.

Leültek egy padra ott a sir mellett. Az asszony kikapcsolta a ruháját, a melle sóvár erőszakossággal csattant ki az ingéből. Odatette a gyereket. Ez morogva fürdött a nagy, duzzadt, fehér, puha husban, kis ügyetlenkedés után rátapadt s elfuló lélekzettel, kicsi orrlíkaival szuszogva szívta az édes, meleg, bőséges életet.

Az asszony gyönyörűséggel érezte újra a táplálást. Nevetett. Köny csordult a szemébe a boldogságtól, s mikor a gyerek egy pillanatra kifogyott a szusból s abbahagyta, gyöngé, erőszakkal tuszkolta be a mellét a szájába. A gyerek vad mohósággal adta neki magát a szopásnak.

Az anyja egy darabig jóleső elégedettséggel nézte. Mikor látta, hogy a gyerek milyen boldogan éled azon a szép, fehér dombon, hálás is volt annak a nagyságos asszonynak, hogy a szegénynek a gyereket keblére veszi. Aztán kezdte sokallani. Tulságosan boldog volt amaz. Az ő gyerekeivel.

— Talán sok lesz a kicsi gyomrának.

— Jaj, hagyja, hisz olyan édes.

S nyugtalanul, mohón szorította magához a gyereket.

Az anyja látta ezt a mozdulatot. Felkelt benne a féltékenység. Az uri asszonynak, lám, a szegény gyerek is jó, ha boldog akar lenni. Passzió most az ő gyereke annak.

— Kérem, adja már ide.

Szegényes, irigy méreg kezdett terjengeni benne.

— Adja ide, adja ide.

Emez fellobbant.

— Hát mit türelmetlenkedik. Hagyja azt a szegény gyereket.

Most már szájkodott a rongyos.

— Hallja, ne sajnálja az én gyerekeimet. Mit sajnálja. Tegye le.

Harag duzzadt fel a másikban is. Már villogó szemmel nézte az anyát, két karjával fogta át a gyereket, a magáénak akarta, odakapcsolta magához. Forrasztó tűz van abban a meleg anyatejben.

— Ezt most el nem viszi.

Az anya odalépett, megfogta a gyereket, letépte a melléről; ragyogó, fehér csepp jelent meg. A gyerek kapkodott a szájával erre, arra, keresett, aztán, hogy nem találta meg, dühös sirásba fogott...

A fekete asszony felpattant, kiegyenesedett, a melle villogva, szabadon, keményen duzzadt előre, ő maga dühösen kiáltott:

— Irgy, aljas, rongyos. Mit akarsz a gyerekekkel? Hisz nem kellesz neki.

A gyerek felé nyult, hívta, az kapaszkodott feléje a karocskájával.

A rongyos dühösen elkapta, csitította, hiába.

— Ellopnád ezt is? Komisz urak, most már nem elég nektek a vérünk, az egészségünk, hát a gyerekünk is kellene?

Az apróság sivalkodott, tátozott, a kezével motolált, az anyja daczosan felnyitotta a kabátját, sovány, száraz mellével meg akarta csalni a gyereket; kínálta neki. Ez felé kapott, ráirányította a száját, aztán mérgeesen elfordította a fejét és tovább sirt.

A fekete kaczagott.

— Adj neki. Add oda, ha tudod.

Ez még vesződött egy kicsit, kinlódott, fájdalmas akarással szeretne volna megmutatni, hogy anya ő is, csak úgy, mint amaz.

Ez kivette a másik mellét is. Sugárzott az arcza, diadalmasan állt ott, két melle bőségesen gömbölyödött elő a fekete ruhából. Az egész asszony tele és egészséges. A termékenység.

— Ilyet adj neki.

Sziszegő düh felelt erre. Két, szabadmellű nőstény, nézték egymást, szemközt álltak, az egyik kérkedve, a másik kicsi, száraz mellel, lesujtva. De egyformán ellenségek, mérges, irigy vetélytársak.

— Nem neked való a gyerek. Hisz mivel neveled föl?

A másik:

— Verjen meg az Isten.

— Add ide a gyerekeidet. Te száraz.

Nagy, dühös, gyilkos indulat vitte a rongyost előre. Rikoltva vetette magát az erősebbre, hogy lerontsa, széjjeltapossa azt a nagy egészséget, de a rikoltása köhögésbe fulladt, az ugrása reszkető meggörnyedésbe gyengült. A szeme kidülled, a melle szinte felszakad a gyilkos, rázó köhögéstől, a gyereket előre nyujtja, engedi már kivenni a karjából, a száján vércsepp habzik fel, aztán fulladozva, kezét mellére gyömöszölve összesik. Leroskad ájultan egy sirra.

A fekete asszony tágranyitott szemmel, iszonyodva nézi. Borzongató, hűvös homály lopakodik le a temetőre. Körülnéz, nem tudja, mit tegyen, aztán megérzi a gyereket a mellén, még egyszer ránéz az asszonyra, majd csendesen, lopva elsurran mellőle. A temető kapujában kendőt terít magára, a gyerekekre is, és sietve neki-vág a városnak.

Apró utcákban emberekkel találkozik.

— Siessenek csak. Valami szegény, beteg asszony összeesett a temetőben.

És rohanva viszi haza a gyereket.

Toll és tör.

— decz. 6.

VANNAK KÖRÜLMÉNYEK, amik közt okvetlenül beszélni kell a politikusnak, akármit, akárhogy, de beszélni, beszélni, mert ha egy pillanatra elnémul, elárulja magát és lelepleződik minden, ami nincs; ötlet, gondolat, igazság, szándék. Apponyi. Ott áll az Ördögszigeten, ahová — ez volt az egyetlen trompf, amit még ki tudott játszani — ahová önkéntes számkivetésbe vonult és rendíthetetlenül beszél, beszél, beszél és közben kijelenti, hogy ő már nem beszél, hisz azt se tudja: hány hét a világ; a kormány nem informálta, az újjából meg nem szophatja ki, mi fő a boszorkánykonyhán, lesz-e háboru, nem-e, és nem adhat lovat idegen aspirációk alá. Megnyugtathatjuk a nagy embert: egész nyugodtan beszélhet. Szent-iványi Árpád és Tóth János kétségtelenül ő utána indulnak ugyan, de az európai koncertteremben nincs akusztikája a babaparlament szövegének, és ha dézsából önti a szavakat, a ráczok legfeljebb az esernyőjüket csukják ki: elvégre ők se akarnak megázni, ők is kinn akarnak lenni a vízből. Walter Scottot egyszer — hogy mondjuk — lemondta egy asszony és akkor a kiváló író kijelentette, hogy ő fütyül az asszonyokra, ha épp kell neki egy: elképzeli magának olyat, amilyen nincs a földkerekségen. Megint: Apponyi. Amikor a parlament lemondta: akkor ő fütyült a parlamentre és azt mondta, csinál ő magának parlamentet, mást. És megcsinálta a babaparlamentet; és most bejelenti a fantasztikus találmány csödjét, azon az alapon, hogy a fantáziáját — nem informálta a kormány.

A HÁBORUS JAVASLATOKBAN nem telik örömmünk, de aligha tévedünk, ha azt mondjuk, hogy Lukács Lászlónak se okoznak különös gyönyörűséget. Azonban bizonyos, hogy a komoly, válságos idők szükségessé tették, hogy gondoskodjunk a védelmünkről s biztosítsuk magunkat a katasztrofális meglepetések ellen. Mert rettentő baj származhatnék abból, hogy a végzetes napokban saját polgártársaink, a mi szeretetreméltó szláv nemzetiségeink hátha támadnának. Hogy ezek a lehetőségek csakugyan bekövetkezhetnek, ezt a koalíciós kormány is elismerte, mert hiszen ez a kormány az annexió idején ugyanilyen javaslatokat dolgozott ki. De a koalíciós kormány szerencsésebb volt, mint a mai kormány: az annexió bonyodalmait elmultak s a koalíciós kormánynak nem volt szüksége reá, hogy a kivételes törvényjavaslatokkal a törvényhozás elé lépjen. De hát illik-e, hogy azok, akik csak szerencsésebbek, ma azt mondják magukról, hogy ők liberálisabbak? Pedig a koalíciós kormány tagjai ezt állították. Állították pedig abban a hiszemben, hogy nem akad senki, aki az ő törvénytervezetüket kiássa a multak porrétegei alól. De a mult nem bizonyult elég biztos safe depositnak: betörték oda és kiásták a törvénytervezetet. Az urak, már mint a koalíciósok, ekkor sem jöttek zavarba: kijelentették, hogy nagy a különbség a két tervezet között, mert ők a magukét csak az annexióból származható zavarok megfékezésére akarták felhasználni, míg a mai kormány a maga javaslatát minden idők eshetőségeivel szemben akarja arzenáljában tartani. Hogy mi volt a koalíciósok titkos szándéka, nem tudjuk, mert nem tudunk a vesékből olvasni. Lehet hogy voltak ilyen szándékaik, de lehet hogy azt a szándékot csak utólag fedezték fel magukban. Hagyjuk még nekik a felfedezés örömeit. Mert szomorú napokat élünk, s jól esik a tudat, hogy a komoly krízis még se pusztította el minden ember örömeit.

RÉTHY LAURA BUCSUZNI AKART a színpadtól, de a bucsu perczében cserben hagyták őt kartársai, A közönség ott volt, de a kartársaknak nem akardóztott hajnali 10 órakor felkelni. Értjük és méltányoljuk az okot: aludni jól esik, ellenben nagyon kínos érzés lehet egy kartárs utolsó színpadi fellépésében felismerni önmagunkat és jövőnket. Az ember nem szívesen néz olyan tükörbe, amely 30 évvel öregebbnek mutatja. De hát édes istenem, a bucsuzkodó színészeket azért még se lehet agyonbunkózni. Kényelmetlenek, sőt talán kellemetlenek ők, de végre is oly keveset kérnek kartársaiktól, hogy ezt a keveset nem szabad tőlük megtagadni. Egy-két óra nem sok azoktól, akik még fiatalok. Egy félórát feláldozhatunk azoknak, akik már öregek. Milyen kár, hogy a színésznők nem gondoltak erre. Ha ez eszükbe jutott volna, talán rászánták volna magukat a hajnali felkészésre. És mi igazán csodálkozunk rajta, hogy nem jöttek el. Csodálkozunk, mert amilyen nem szívesen gondolunk az öregségünkre, ugyanolyan örömmel gondolunk a fiatalságunkra. És a fiatal-ságot legintenzívebben ott érezzük, ahol mások már ájúlva ölelkeznek az öregséggel... Mért nem jöttek el, oh mért maradtak otthon! Egy kartárs bucsuzott, egy kartársat még egyszer és utoljára lehetett volna elszomorítani valamivel. És a kartársak lemondtak erről az élvezetről: lemondtak arról, hogy valaki irigyelje őket a fiatal-ságukért. Mégis csak megjavul a világ, ha már a színészek is figyelmesek és gyöngédek egymás iránt.

A TEMESVÁRI SZERB KATONA bródsackjában talált bombát nem is kellett olyan nagyon megvakarni, hogy elsüljön és elejtse a heti szenzációk legszebb kacsáját. Ez a kacska azonban hiába akarja tartani a rokonságot a Capitolium ludaival, a haza nélküle is veszélyben van s a meghordozott véres karddal legfeljebb a derék háziszárnyas nyakát vágta el valamelyik merész fantáziájú polgártársunk. Hanem a történet maga elég jól van megkomponálva. Ha a szerző színre alkalmazva jelentkezik vele, — lehetőleg verses formában — nem minden remény nélkül tekintenek felé az Akadémia meddön maradt pályadíjai. Legfeljebb az lesz az akadály, hogy a dolog nem a mohácsi vészt megelőző korban történik. Ezen azonban már csak azért is könnyű lesz segíteni, mert a bombában található puskaopt — erre való tekintettel — már ugyanis felfedezte Schwarz főtisztelendő ur 1526 előtt. Az eset különben komolyabb, mint első pillanatra látszik. Mert a kacsával együtt egy közshadseregbeli katonát is agyonlőtt a szerző, s ha a hadügyminisztérium nem tud elszámolni azzal a szegény bakával, a vérmes fantasztával fogják pótolni a helyét. Végül pedig csak ennyit: az ilyen piramidális butaságokat valószínűleg a derék szerbek maguk terjesztik megnyugtatósúl, hogy a monarchia ne vegye olyan tulságos komolyan őket.

ÍRÓK CSALÁDI HÁZA.

Az itt megírt jelenet a jövőben játszik, amikor a főváros telkein felépültek az írók családi házai, azok a meleg, intim otthonok, melyek hivatottak lesznek kielégíteni a bohém írók titkos nosztalgiaját a családi kandallók iránt. Színhelye a jelenetnek a kávéház; éjjel van: A két író, aki cseveg, különböző hangulatok irányában műveli az irodalmat.

Az egyik író: Magam adtam utasításokat az építők-mesternek. Sőt a dolgozószobám a saját terveim szerint készült.

A másik író: Milyen stílus?

Az első: Semmilyen stílus; egészen stilszerűtlen. Ami azt jelenti, hogy intim, kényelmes, meleg és csábító. Nem

törődöm a közizléssel, és amikor házat építtettem, az volt az elvem, hogy magamnak építtessék, nem idegeneknek.

A második író: Ó, engem egészen más szempontok vezéreltek. Az esztétikai izlésemet akartam megnyilatkoztatni a házamban, amelynek minden szobája, minden zuga más-más korok stílusában fejezi ki a szépet. És azt akarom, hogy mások is gyönyörködjenek benne; az ismerősök, akik meglátogatnak; az idegenek, akik arra járnak; a műértők, akik megdicsérjenek miatta; szóval mindenki, aki szereti a szépet.

Az első: Higgye el, nincs igaza. A családi ház nem arra való, hogy minduntalan idegenek népvándorlásának legyen a végcélja, hanem arra, hogy legyen egy meleg fészkünk, amely mint szerető kar öleljen magához.

A második: Kíváncsi vagyok arra a házra. Mikor látogathatom meg.

Az első: Ó, legyen szerencsém bármikor...

A második: Jó; hát akkor holnap reggel.

Az első: Reggel? Nem; ne jöjjön reggel. Reggel a kávéházban vagyok a lapok miatt...

A második: Jó, hát akkor majd délből jövök.

Az első: Nono! Ebédelni csak kell, és ön jól tudja, hogy a korcsmában étkezem. De talán délután?... Vagy nem; hisz délután a klubban kell lennem. A legjobb idő az este. Látja, ha este jön...

A második: Szóval este...

Az első: Azaz mégse... Este az ember rendszerint a jó ismerőseinél tartózkodik, meg van hiva intim vacsorákra. A legjobb volna, ha én mennék önhöz.

A második: Hózzám? Kérem, legyen szerencsém. Boldog leszek. De mikor? Mert én sose vagyok otthon.

Az első: Nézze, mondok magának valamit. Mit menjek én magához, vagy mit jöjjön maga hozzám? A legjobb, ha a kávéházban találkozunk.

Maximális.

Krónika II.

Egy öngyilkosság.

— decz. 6.

Egy ezredes Budapest és Pöstyén közt, a vasuti kocsiban, agyonlőtte magát. Nem tartozott azok közé, akik, ha az életben érelyesek, okosak, hidegek is, de a halálban mégis szentimentálisokká lesznek; nyugodtan nevezte magát utolsó följegyzésében törvényszéki hullának, mellőzte a kesergő bucsuleveleket, elkergette maga mellől a visszaemlékezéseket. Ugy vált meg az élettől, ahogy más egy régi rend ruhától, nyugodtan, egyszerűen, csaknem kötelességszerűen. Ahogy két revolvert is vitt magával, ahogy fölhasította az ingét, hogy a golyó simábban csuszson a bordák közé, ahogy fejbe lőtte magát a bizonytalan szívlövés után, ahogy az öngyilkosság előtt elrakta és elzárta bőröndjébe az óráját, pénztárcáját, zsebkését, cigarettatárcáját, e hüvös rend szinte elvon minden emberi vonatkozást esetéről, s egy fegyelmezett, önmagától működő erő képét fösti élénk. Így meghalni tudni: szép, éppen a ridegsége miatt az. Nagy szavak, világítási hatások nélkül látjuk, amint egy ember fölébe kerekedik a sorsnak, s a halálnak szemernyi-vel sem ad több jogot, mint az életnek, amely a kötelességtudásban, a pontosan járó órában és a józan napi-rendben nyilvánult meg előtte.

Tragikus-e az eset a szó igazi és nemes értelmében? Ezt csak akkor mondhatnók meg, ha a mellékkörülményeket és magát az embert ösmernők. Így csak általánosságot jegyezhetünk fel. Aki nem fél a haláltól, bizonyára ment azoktól a titokzatos érzésektől és nagyoló képektől, amelyeket az emberiség az elmúlás fogalmához fűz. El tudok képzelni valakit, aki negyvenöt éves korában eleget élt, eleget elért, eleget szenvedett, eleget örült, s aki nem akarja magát másnak látni, mint fiatalnak, egészségesnek, életerősnek. Hiszen a lét célja elsősorban az, hogy ifjak, dacosak, szélesvállúak legyünk. Aki így látja a földi sorsot, könnyen meg tud tőle válni, és a pontot maga teszi életrajza végére. Nem lehet utolsó érzés lenézni és megdönteni az ütőerek, szövetek, sejtek vas törvényeit. És érthető a vágy, hogy valaki, aki maga csinálta az életét, maga csinálja meg a halálát is; ez harmónikus és férfias.

Ha így nézzük az öngyilkosságot, és levonjuk belőle mindazt, amit a barátság, a családi vonatkozás, a szeretet és az emberi megindulás barátságos nemtői függesztenek rája, nem kell tragikumot keresni a szomorú esetben. A halált és a tragikumot csak a kültelki dramaturgia képzelettel azonosnak, a halált csak a félelem látja a legfőbb — megérdemelt, vagy a fejünkhöz vágott — bűnhődésnek. Az élet legapróbb fordulataiban, kellemtelkenkedésében, igaztalanságában, sőt olykor humorában több a tragikum, mint a halálban, ebben az ellentmondást nem tűrő pozitívumban, földi sorsunk egyetlen megdönthetetlen alapigazságában. És amilyen fordulat, játékos, színes az élet, olyan siket, tompa és ostoba a halál. Ami mondanivalója a sárga embernek van, azt mi, élők, mondjuk el, képzeljük el, hiszszük el, az antropomorfizmus örök bizalmával, a ki nem elégitett kíváncsiság gyermetegségével.

Ime példának az ezredes. Sorsa bizonyára tele volt szép helyzetekkel, emelkedésekkel, eleven emberi színekkel; ezekről azonban évek hosszú során át csak közvetlen környezete, bajtársai, barátai tudtak. Az életének sok tarka és számottévó lelki eseménye lehetett: mindez elsiklott, eltűnt. Földi pályája a tömeget csupán abban a pillanatban kezdte igazán érdekelni, mikor a hős maga már halott volt. »Miért halt meg?« ez a brutális kérdés lebegett szerdán reggel százezer ember ajakán. Az ugrás a fekete semmibe fölébe emelkedett negyvenöt esztendő eseményeinek. A nincs agyoncsapta a vant. Egy szép, férfias földi ívonalból ezek a kávéházi kérdések bontakoztak ki: »talán adósságok? szerelem? családi élet?« És míg a rokonszenves huszárezredes gyorsan eltűnt a szürkességben, míg jellemét, gondolkodását, vonásait éhesen nyelte el a múlt, egy csomó durva kérdőpont élénken égve állt élénk. Ahogy az utca népe a ház előtt kíváncsian néz be a mentőkocsiba, a jobbfejű társadalom is a balesetet, a vért, a találós mesét, a pletykát kereste és kutatgatta az adott — s a hozzá hasonló ezer más — esetben.

Tehát ilyen az életünk; ezek a kapcsolatok, amelyek embertársainkhoz fűznek. Azért küzdünk, lélekezünk és verejtékezünk, hogy a kíváncsiságot felébredszük

és kielégítsük. Erdemes-e? Minden, amit e földön elmondunk, párává lesz; a tömeg azt kívánja meg, amit elhallgatunk. Az életünk nem kell senkinek, de a halálunk a közösségé; a titkaink értékesebbek, mint a nyilvános cselekedeteink. Kellemetlen rezümé, de az átlag-ember sem ment alóla. Aki nem fordult meg életében a nyilvánosság piacán, annak halála után kell az adót a komisszág oltárára leróni. Nincs halandó, akinek conduítejára — legalább egyszer — ne nehezednének piszkos tenyerek és szalonnafaltok. Nincs ember, aki a lelke, a hálószobája, a gondolkodása tisztaságát mentesnek érezhesse a csöcselék ujjlenyomatától.

De a csöcseléké-e csakugyan?

Valljuk be négy szemközt, hogy a kézzelfogható mobot érdeklí talán legkevésbé az ilyen véres társadalmi esemény. Az a tömeg, amely nem tud belenyugodni abba, hogy valaki — akár meggyőződésből, akár kegyes hazugságból — azt mondja: Eleget éltem (ahogy azt mondjuk: eleget kártyáztam, eleget hajszoltam kalandokat), — a jobb körökből verődik csöcselékké. Egyenként intelligens, szeretetreméltó és figyelmes emberek lesznek ocsmányokká a közösség szabályaiban, s ez a szociológusoknak nem is lenne érdektelen téma, ha ugyan hozzá mernek nyulni; érdekes téma, mondom, mert megmutatja a singularis és pluralis közti bornirt különbséget, részben a komisszág lélektanát és a szociálizmus sántikálását.

Mert, ismétlem, nem tudok elképzelni egyes embert, aki napestig — telefonon, magán-detektíveknél, családoknál, a házmesternél — azt fürkészsz, miért is lett öngyilkos az ezredes? Nem tudok elképzelni társaságomból férfit, aki beleturkáljon a más magánéletébe, családi titkaiba, bizalmas levelezéseibe, és nem tudok elképzelni nőt, aki ne számoljon vele, hogy mindez egyszer a saját hozzátartozóival eshet meg. Amint azonban a többszám kerül fölénybe, a kép megváltozik. Amint egy-egy boulevard-lappal a kezünkben tömeggé formálódunk, máris mohón és erkölcsi föntartás nélkül nyeljük le a véres titkot, belegázolunk a lelki szögletekbe, a bécsület virágoscserépei közé. Négy fillérért, tíz fillérért, husz fillérért megváltottuk a jogot, hogy komiszak, ripőkök legyünk, és élünk e joggal. Széjjeszörva, kávéházakban, villamos vasutakon, öblös klub-székekben — jó kabátban, szivarral a szájában — ugyanaz a fenevad ül, amely a Chodinka-mezőn, a párisi bazar égésénél halálra tápostá egymást, amely Dél-Magyarországot felperzselté, XVI. Lajóst lefejezte, Jeanne d'Arc-ot máglyára vitte.

Tömeg-pszichológia? Igen, erre szükség volna, de nem a vanília-izü fajtából, amely a többszámban csak erőforrást, hatalmi eszközt, néprajzi tényezőt, politikai áramlatot, ájtatos hitközséget, társzt-médiomot, vegyes férfikart és frázis-gyűjteményt lát, hanem a keményebb csoportból, amely az egyes farkas bátorságával mer harcba állani a többes emberrel. Abból a csoportból, amely az egyénben látja a jövő vezérét, nem a szociális csoportosulásban, s odalyukad, ahová

Ibsen a »Nép ellensége«-nek utolsó mondatában. De hát ki mer ennyire reakcionárius lenni? Legföljebb Shakespeare; Justh Gyula és gróf Batthyány Tivadar bizonyára nem.

Syrion.

Esti vers.

Az ablakok az estétől már kékek,
Belém álmodták már az éjszakát,
Elbarnulnak az aranyló festékek,
Ferdült árnyékok festik a szobát.
S a szőnyegen elhervadnak a székek ...
És nem tudom, egymásnak mit beszélnek,
Mit sutognak halálos-komolyan,
Mily titok dermedt borzongva beléjük,
Titok, mely nálam százszor betegbb,
S melytől csiklandva jégge fagy a térdem ...
És neszek kelnek, néma furulyák,
Apró képek, kedvesen berregő
Titokzatos laterna-magikák;
S míg tánczolnak a néma figurák,
Rávetítve egy bűvös, sárga körre,
Kialszik szívem és a villanykörte ...
Hervadt falak, — ó édes esti méreg,
Halott szoba, támolgó butorok,
Ó imbolygó tükrök, ó ferde képek,
Veletek most álmodni akarok.
Ó esti mákony, — gyászos esti versek,
Parázsszal égő fülcimpák az éjben,
Egymásra nézünk, sirunk és elvérzünk,
Aztán elalszunk grációzen, szépen
S karunk egy gáláns holt gesztusba dermed ...
És megdermed a szobánk néma sarka,
S a fal mellett úgy lapul meg a divány,
Mint alattomos borzas sunyi macska ...

Tass É. József.

Szerelem halálos lakomája.

Irta: GUSTAV BIBERICH.

I.

Lakodálma előtt Jutta Haideennek ez volt utolsó tennispártija és szüzességének utolsó vasárnapja.

Az elhagyatott vén park fainak árnyéka hosszan nyúlt el a tisztáson és négy fiatal hang csengése oly élénken ütött el a környező csendtől, akárcsak Mario piros szalagja a fekete hajától, amely sötétebbnek látszott játszótársánál, Stephan-énál, aki Jutta vőlegegye volt.

Egyenlőtlen volt a játék és csak azért játszották ily elhelyezkedéssel, mert Jutta ézt az utolsó pártiját mindenáron csak Klaus-szal, a legjobb játékossal akarta játszani.

A labda tehát többnyire villámgyorsan pattant át a két magas szöke játszótárs felől a két alacsony fekete ellenfél felé, s fáradt ivben szállt vissza, ha ugyan

egyáltalán viasszászállhatott, mire a lesben álló könnyedén és fölényes biztossággal ütötte a leghetetlenebb irányba.

— Bravó! Dicső! — kiáltott Klaus Macholt, midőn Jutta a labdát, amely Klaus-nak a háló közelében örködő huga mellett süvitve röppent el, abba a sarokba ütötte, amelybe völegénye a másik oldalról csak sóvárgón lemondó pillantást vethetett.

Ez volt a döntő ütés.

Klaus diadalmasan tisztelgett ütőjével a legyőzött ellenfél felé, Jutta pedig gunyosan hajtotta meg magát.

Marie odafordult a társához:

— Csufos vereség! Mi? Hat a semmihez. És soha harminczon felül.

Stephan Hromatka jámborul vonogatta a vállát.

— Jutta akarta így! — E három szót azzal a tótos kiejtéssel mondta, amely miatt Jutta már oly sokat boszankodott. Hromatka ur persze mindig azzal vigasztalta, hogy majd megtanulja a kellemesebb kiejtést a házasság iskolájában.

— Ugyan kérlek, — szokta letorkolni Jutta, — ez is csak sport neked és ez is csak oly nyomorúságos, mint a teniszjátékok! — Két pad volt ott, mind a négyen leültek pár percnyit pihenni. Senki sem jött arra. Ez a felhőtlen, derűs vasárnap az embereket mind a távolabb erdőkbe csalta. A fatörzsek között az ég alkonnyati pirossága szüremlett keresztül, szelid esti szél frissítgette a június hevétől lankadt leveleket.

Klaus csodálkozón vette észre, hogy Jutta hirtelen elhallgatott. Karját a leány a pad támláján úgy fonta hátra, hogy felső teste egész nyulánk erőteljességében feszült, fejét hátraszegte s tágra nyílt szemmel bámult bele a hárskorona remegő zöldjébe.

Klaus esze a »Jutta szerencséséről« szóló mende-mondákon járt, amelyek az árva Haiden-leánynak a gazdag Hromatkával, e magasrangu pártfogók kegyében álló fiatal tisztviselővel való jegyességét tárgyalták. A völegény szerelmességét bárki is könnyen észrevehette, de hogy Juttával ez a jó fiu hányadán lehet, senki sem tudta bizonyosan. A nem éppen gyöngéd bánásmód, amelyben részesült, Juttának általánosan ismert zord természeténél fogva nem lehetett irányadó.

Marie és Stephan fölkeltek.

— Azt hiszem, indulhatnánk, különben sötétben érünk haza. Jöjjön, Jutta kisasszony! — mondta Stephan.

— Rögtön, — felelt Jutta, anélkül hogy megmozdult volna — a ruhatárig elvégre Macholt ur is elkísérhet.

— Nagyon kedves, mint mindig — vélekedett Hromatka s olyan arcot vágott, amelynek dühösségét az előnyben részesített ur alig magyarázhatta félre.

Jutta egy árva szóval sem felelt s mozdulatlanul maradt előbbi helyzetében. Amint Marie a partnerével a tennispálya és a ruhatár között húzódó lombfal mögött eltűnt, Macholt szótlanul várakozott. Jutta komolyságát nem tartotta túlságosan jelentősnek. Sőt az sem lepte volna meg, ha a leány hirtelen a legvadabb hahotára fakad.

Jutta azonban pár pillanatig még változatlan hangulatban ült ott, majd sebtén előre hajolt, s szája körül pillanatra valami különös baljóslatu kifejezés villant.

— Macholt ur, nekem még ma beszélnem kell magával. Négy szemközt. Lehet?

Oly hirtelen-gyorsan mondta mindezt, mintha attól félt volna, hogy kitörő merészsége csakhamar elakad.

Rá se nézett a meglepetten ámuló Klaus-ra, de az mégis észrevette, hogy szeme könybe lábbad.

— De hát mi lelte, kisasszony?

A leányt, aki most ingatag mozdulattal állt föl, már-már támogatni akarta, de az daczosan toppantott, miközben remegő ujjaival végigsimitott szemén.

— Haszontalan cseppfolyós test! De ne törődjek vele! Csak szemidegesség. Nos, megteheti?

— Természetesen, kisasszony!

— Félkilenczkor a Schönborn-park kapuja előtt, a Flórián-utczában. Lehet? Nem lesz alkalmatlan?

— Istenem — mondta Klaus és tréfásan akarta még kijelenteni: — ha ily szép hölgytől kap találkát az ember, de éppen szemébe pillantott s e szempár csupa marczangoló fájdalom volt. Elkomolyodva válaszolt tehát csak ennyit:

— Ott leszek.

Jutta pillanatig még belebámult az arcába, majd kezét nyújtotta s szólt:

— Köszönöm. S hozzá magával teljes szabadságát. Becsülöm magát valamire.

Klaus nem értette e riadt beszédet.

A leány azonban elfordult s továsietett a fák között. Az árnyékok már hűvösek voltak.

II.

A két testvér a jegyespárt a villamos vasutig kísért s aztán gyalog tért haza.

— Ez a Jutta! — szólalt meg a fejét ingatva Marie. — Lennék csak én a völegénye!...

— *Feleségül* bizonyára te sem kívánnád — mondta Klaus.

— Ha férfi volna, örömet férjhez mennék hozzá. Nő léte nagyon is férfias. Sőt valósággal zsarnok!

— Zsarnok?

— No hallod, még ezt sem vetted volna észre, Klaus? Hiszen csakugy suhogtatja az ostort a fölött a szegény Hromatka fölött.

— Afölött igen. Megadja neki, amit az megérdemel.

— Pedig olyan jó fiu.

— Eh, csupa kutyaálzat!

— Na, az ő helyében vajjon te különbül járnál-e?

— Jutta meg én pompásan megértjük egymást.

— Hm! Féltékenykedik is Hromatka miattad.

— Mert nem ismeri Juttát, a számár.

— Imént még kutya volt. Ugy látszik, beleszeretett Juttába.

Klaus nevetett.

— Nem is volna rossz dolog.

— Azt hiszem, Jutta sem bánna.

— Na, Miczi, remek a fantáziád. Kedves egészségedre!

A két testvérnek nem volt kenvere az ily meghitt beszélgetés. Marie nem felelt. Klaus örült e fordulatnak. Juttával való utolsó jelenete óta ennek a témának ilyen való tárgyalását durvának, ledérnek érezte, s arra is ügyelnie kellett, hogy szemfüles huga valamit észre ne vegyen. Inkább nyugodt elmélkedésre vágyódott, hogy meggondolhassa mindazt, ami lehetőség gyanánt oly határozatlanul, oly össze-vissza kóválygott lelkében.

Már csaknem a kapujokhoz értek, amikor Klaus megállt.

— Te, — szólalt meg hirtelen — most jut eszembe, még be kell mennem a városba. A tanácsosomnak megígértem, hogy a lakásáról egy ügydarabot hazaviszek tanulmányozás végett. Mondd meg édesanyánknak, ne várjon vacsorára. Az öreg bizonyára megint ott fog tartani.

— Na, anyánk ugyancsak örül majd e hirnek.

— Mondd meg, hogy a tárgyalás már holnapután lesz, sietnem kell.

— De boldog lesz anyánk. Azok a te ügydarabjaid

már igazán utálatosak. Azok a csirkefogó urak várhatnának is kicsit.

— Épp ellenkezőleg. Minél előbb rá kell őket szabadítanunk az erkölcsös világra, különben nagyon el-kényelmesedik ez a világ.

— S a kocsmázás tárgytalanná válik... Igen, igen. No, Isten veled!

Klaus megnézte az óráját.

Jutta tulajdonképpen alig engedett időt neki. Pedig huzamosabb nyugalomnak érezte szükségét, hogy valamennyire tisztázhassa a helyzetet.

Elhatározta, hogy csak a találkozás után fog vacsorálni. Cseresznyét vett, felült a villamosra s a Burgszínházig utazott. Onnan átbállagott a városháza parkjába, gondolkodásba merülten rá sem hederített a szerelmespárokra, akik ott bolyongtak s akik iránt másszor oly mohón szokott érdeklődni.

Leült az egyik üres padra. Ott ült s nézte a messze terülő pázsitos teret, amelyen itt-ott egy-egy fekete törzsű fa úgy állt, mintha valami megcsöndesedett áradás zöld vizéből meredne ki s az elvonult vihar visszatértétől nem félné már.

A pázsit füve oly egyenletesen sima volt, hogy az egész sik a valóságosnál sokkal nagyobb területnek látszott.

S mintha mély és hangtalan lélekzés remegett volna az egész térségen, meleg és gyermekálomszerű, amely a figyelő léleknek egyetlen érzelmét sem zavarta, sőt inkább enyhítő varázslattal nyugtatta meg, eszméltette magukra a belerévedő hangulatokat.

Klausnak úgy rémlett, mintha Jutta szavai tánczolva lejténének végig a messze pázsiton, mintha egyik-másik szava élénkebben villanna meg s a távlat mélyében homályosabban bár, de mindaz fölmerülne s tűnnék tova, amit a legutóbbi esztendőben beszéltek egymással, vagy elhallgattak egymás előtt.

Belbámulva a messzeségbe, mégis hiába kereste, lesté felbukkanását oly képnek, amely helyes megismerésre, kétségbevonhatatlan bizonyosságra eszméltethette volna.

Micsoda rendkívüli aggodalom, vagy gond vihette rá Juttát ily különös lépésre?

S miért hajtotta ez a titokzatos kényszerűség éppen hozzá, holott rokonsága és ismerősei körében a leánynak bizonyára régebbi barátai is lehettek.

Hogy Stephanra nem bízhatja rá lelke rejtelseit, azt Klaus már azért is gondolta, mert hiszen amugy sem becsülte sokra a vőlegényt.

S némi gondolkodás után azt is megértette, hogy Jutta miért nem fordult bizalmával valamelyik nőismerőséhez. Női lélek aligha birta volna az erő és heveség akkora megnyilatkozását felfogni. Klaus egyébként még azt sem tudta elképzelni, hogy Juttának valaki meghitt barátnője lehessen.

Hiába igyekezett kiokosodni.

A pázsiton valami sötét folt ütközött ki, valami idegenszerűség az eléggé ismerős talajon s abból halk lendüléssel újra meg újra ugyanaz a gondolat törekedett minden egyébrek fölébe kerülni, amely azonban oly bizonytalan volt, hogy nem tudott határozott formát öltve elszabadulni, hanem alig hogy levegőre jutott, mindegyre csak a leghalványabban színeződve mint valami könnyen oldódó anyag széjjelfolyt, elterjedt az egész felületen, anélkül hogy azt észrevehető és tartós színezetűvé festené.

Ez a gondolat Klausnak ama mindegyre kevésbé elhességethető föltévése volt, hogy csak szerelemről, vagy házasságról lehet szó, talán valakiről, akihez Jutta éppen csak az ő révén talál közvetítést. Stephan Hromatka ez persze nem lehetett. De kicsoda hát?

Klaus nem csekély csodálkozással vette észre, hogy csak rá gondolnia is ily szerepre, amelyhez a leánynak csak az ő finomlelkűsége és okossága iránt érzett bizalma juttathatja, meglehetősen kinos.

S mégsem birt olyasmire eszmélni, hogy szerelmet érezne Jutta iránt.

Emlékezett ama félreismerhetetlenül világos és határozott magatartásra, amelyet Jutta minden becsülés és barátság leplezetlen nyilvánítása mellett is az együtt eltöltött hónapok folyamán iránta tanusított, arra a magatartásra, amelyet Jutta zárkózott természetű és menyasszony voltá egyaránt tett esetről-esetre magától érthetővé.

Klaus, bár számos kis regényes élménye volt már, még sem gondolt soha olyasmire, hogy annyira törhetetlennek átszó viszonyt, amelyen Juttát Stephanhoz fűzte, számító érzékiességgel kíséreljen meg szétzavarni, még pedig a megszégyenülés veszélyének téve ki magát.

Tanácsalansága szörnyen bosszantotta.

A toronyóra negyedét kongatott.

Klaus a sötétedő utakon lassu léptekkel haladt a park határa felé s a bokrok és fák sűrűjében alvásra tért madarak halk csicsérgését csak kelletlenül hallgatta.

Mielőtt még bekanyarodott volna a Schönborn-park kapuja felé, látta már, hogy Jutta az uteza tulsó végén jön. Bizonyos, hogy Jutta is megpillantotta őt, Klaus tehát visszakanyarodott a park belseje felé, lassan körülsétálta az első rondót, hogy éppen akkor érkezzék vissza a kapuhoz, amikor Jutta ott megjelenik.

Igy akarta megóvni, megkimélni a pletyka kellemetlenkedéseitől a találkozást és az egymás köszöntését pedig megszabadítani a találkaszerűség jellegétől.

Jutta megvetette az ügy szépitgetését s úgy nyujtotta Klaus felé a kezét, mint akire várt.

— Jöjjön, kérem. Képzletben már kiszemeltem a legjobb helyet.

Halkan beszélt, de határozottan. Tisztában volt magával.

A szökőkút körül, amely mellett elhaladtak, már csendes volt minden, csak a visszahulló viz locsogott úgy, mintha sok-sok emléket mesélne. A gyermeknevetés üde hangjait azonban — amiknek az ily vízcsobogásban benne kell csengniök — sem a leány, sem a fiatalember nem hallotta most. Sötétesen hullt, hullt a víz és csak olykor verdesték félreacsapódó loccsanások a közegélyt.

Jutta szótlanul haladt a nagy körönd felé, amely a Schönborn grófok ősi kastélya mögött diszlik, a lakatlan kastély mögött, amely errefelé elzárja a parkot s amely még most is oly meghitten tekint a fák közé, mintha mindjárt kihajolna az ablakán valaki.

A padokon senki sem ült s a virágba borult rózsatövek felől bódító illat áradt szerteszét.

Jutta fürkészve nézett körül s bólintott, mintha a képzeletében előre kiszemelt hely valóságbeli alkalmassága felől akarná kifejezni megelégedését. S amint leült a leány, Klaus észrevehette, mily remegő elszántság izzik szemében és segíteni szeretett volna rajta.

— Ne féljen, kisasszony, — szólt Juttához — oly őszintén beszélhet hozzám, mintha csak itt ehhez a kavicsshoz beszélne.

— Ha az lehetséges volna! A kavicsshoz szótlanul beszélhetek, magához szavakat kell intéznem. És szavakat találni oly nehéz.

Ujjai görcsösen fonták át ernyője fogantyuját. Aztán tenyerébe temette arcát. Megremegett.

— Iszonyú gyalázat előtt állok. Magának engem

a gyalázattól, vagy annak legalább egy részétől meg kell mentenie.

Az alig hallhatóvá tompult szavakból kínos önarulás szége sirt.

Ez a hang, ez a lehorgadt fej megdöbbsentette Klaus-ot.

— Igyekszem majd, kisasszony...

— Nem, nem, — szólt közbe a leány szilaj-vadul

— *kell* hogy megtegye! Macholt ur, kell hogy megtegye! Különben belepusztulok. *Kell* hogy megtegye! Érti? Kell!

Állát a kezefejére szoritotta s behunyta szemét.

— De, kisasszony, hiszen még semmiről sem tudok. Annyi bizonyos, hogy mindent megteszek, amit tehetek, amit efféle ember tehet, aki s ami vagyok.

— Akkor hát jól van, minden!

— Annyira ismer engem?

— Nem tudom, de nekem maga elvégre is csak az, aminek én gondolom. És aztán — nem, nem — *kell* hogy megtegye, Macholt ur, kell hogy megtegye! Adj a kezét!

Izzón tört ki ajkán a szó, miközben fejét fölkapta; Macholt pedig gyorsan megszorította a szenvedélyes lendülettel feléje nyújtott kezét. Becsülete miatt, tudta, nem kell aggódnia.

Jutta hallgatott s ernyője hegyét belefúrta a homókba. Klaus várakozott.

Végre aztán megszólalt Jutta. Amit mondott, csupa zavaros, csaknem összefüggéstelen beszéd volt, oly idegenül hangzó, mintha nem is az ő szájának beszéde lett volna.

— El kell adnom magamat, — tudja meg! Annak az embernek... Ah, — embernek? Egy kinzó formáságnak! Tünnöm kell dédelgetéseket, figyelmességeit... piha!...

Megborzongott s undorral lökte ki a levegőt ajkai közül.

— Pokol lesz az élete, tudom... és én meg fogom tiporni... Pedig hát nem tehet róla... Bársonybábu kell neki... efféle figura... ez a hus, ez a test... én kellem neki, éppen engem kellett áldozatul választania... Valami közönséges liba nem illik az ő állami hivatalához... Mert hiszen ő maga semmi... És hogy ezt tudja, ez az ő egyetlen okos gondolata. Hisz nem is sejti, micsoda parázsba nyul. Majd csak jó lesz minden, mondogatja, és anyám ugyanazt mondja... És anyám nem várhat már tovább... Csuf adósságaink vannak és egész jó módunk csupa látszat. Belül csupa kopottság, csupa éhes nyomor. Oh, ha apám ezt tudta volna! Iszonyu az, értsen meg, iszonyu!

Tágra nyílt szemmel, riadtan pillantott rá s tenyerébe rejtette homlokát.

Klaus is egész valójában megremegett.

— Mit tehetek hát érdekében, kisasszony? Kérem, mondja meg.

Jutta még mindig rejtegette arcát, behunyt szeméről csak jó vártatva vette le kezét.

— Testemet nem akarom elkótyavetyélni, nem akarom megfizettetni magamat leányságomért. Szabad akarok lenni, ajándékozni akarok. A legtöbbet ígérőnek ringyója nem leszek. Mentsen meg engem ettől a gyalázattól.

Fejét megint kezébe horgasztotta.

Klaus elgondolkodott: Mit kíván tőle ez a leány? Titkos szerelem útjait egyengesse? Vallomást akar? Vagy csak tanácsot? Talán halált, az ő kezéből, öngyilkosság helyett?

Meg tudta érteni a büszkeség e vonaglását, de mint védhessé meg ezt a büszkeséget? A leány fáj-

dalma nyílt beszédre készítette; nyílt, meleg beszédre; szégyenérzetét, szemérmességét azonban a legféltőbb gonddal kellett kimélnie. Ezer gondolat rajzolt, keresztül lelkén. De soká nem hallgathatott.

— Kisasszony, — szólalt meg végre — teljesen értem s átérzem gyötrelmeit. S teljes szívvvel teszek meg mindent, amit kíván. Hisz büszkévé és boldoggá avat a tudat, hogy éppen engem ajándékoz meg bizalmával. Oly könnyű lesz mindig a kedvét keresnem.

— A kedvemet keresnie?! Szent Isten, csak nem akar gunyt üzni belőlem?!

Ránézett Klausra, aki erre ijedten és tanácstalanul sietett kérdezni:

— Hogyan segítek hát magán? Kérem, mondja meg, kisasszony. Igazán nem értem, mint gondolhatja, hogy gunyolódok? Hisz maga oly szentségesen érintetetlen nekem.

A leány nagyot sóhajtott s arcát félrefordítva, a pad támlájára borult. Válla meg-megrándult.

— Látja, — mondta — mennyivel nehezebb ez, mint a kavicshoz beszélni.

S újra összeszedte minden bátorságát s beszélt, mintha halkan csak magában beszélne:

— Azt kell elvennie, amit én csak önként adok; mást senkit sem tudok, aki... és nincs már veszteni való időm... Ezek az utolsó hetek!... Amit én érzek, senki sem érti meg.

Klaus ijedten kelt föl s ámulva nézett a leányra. Ugy rémlett, most hirtelen meghasadt előtte a titkok fátyola s idegenszerű, nem is e világról való jelenés villant szeme elé. Fények és színek kápráztatták s nagy távolokból csodálatos zugás áradt döbbenő érzéseire, sohasem sejtett, megnevezhetetlen.

Lassan mégis magához tért.

— Kisasszony, — szólalt meg — pár pillanatot kérek. Hisz oly csodálatos ez. Bár volnék erősebb, mint amilyen vagyok, hogy félre ne érthetné megindultságomat. Oly csodálatos maga. S az ilyen lélek nehezen érthető. De kérem, ne tekintsen egyelőre együgyűnek. Engedje meg, hogy ne egyszerre, hanem csak lassan-lassan értsem meg ezt a szépséges varázslatot...

Leült és a fejét ingatva még egyszer ismételte:

— Oly csodálatos...

Jutta még mindig a pad támlájára borulva ült, de válla már nem vonaglott. A rózsatövek már belevestek a sötétségbe, csak a piros és sárga szirmok, bimbók váltak ki sápadt foltokul s úgy rémlett, mintha szabadon usznának a levegőben.

Mert beköszöntött az éj.

A nagy meglepetés nem mult el Klausról, csak nem hatott rá megdöbbsentőn immár, amint végigképzelte, mi mindenre kellett e fordulatnak elkövetkeznie.

Jutta lelkének arcán új vonás tulajdonképpen nem is jelentkezett. Ennek be kellett következnie, annyi bizonyos. Csak egy a kérdés, mit érez iránta a leány. Mindent megmondott-e már neki, vagy büszkesége utolsó menedékét elzárja előle még?

— Kedves kisasszony, — szólalt meg újra Klaus — nem akarom kíváncsisággal szaklatni lelkét, de — és hiába keresett valami ügyesebb fordulatot — mégis csak tudnom kell, milyennek érzi irántam szívét.

A leány megértette mindjárt, miről van szó, bizonyára várta is ezt a kérdést. Főlegyen esdedett s nyugodt, de az izgalomtól fáradtan is bágyasztott pillantással nézett a kérdezőre.

— Nem tudom, — felelt elfogulatlanul. — Olykor, ha ott a fák között a tennispályán amugy istenigázban jókedvű volt és okos, tudja, különösen ami ezt illeti, — és a szívére mutatott — hát az volt az érzésem, hogy

maga több mint pajtásom nekem. De bizonyosra sohasem vettem. És az az új gondolat, — hangja elhalkult — hogy maga az én egyetlen oltalmam, talán szintén megteveszt. Annyi azonban bizonyos, hogy magára gondolnom mindig csak kedves volt, mindig jól esett.

(Folytatása következik.)

Saison.

Tíz éven alul.

— decz. 6.

Társadalmi mozgalom készül a tíz éven alul való gyermekek kávéházba-nem-vitelére. Ez a mozgalom egyik legsúlyosabban kompromittáló adat e társadalom ellen. Szedje össze ki-ki az ő legfrissebb életterejét, melylyel undorait leküzdeni szokta, s azután képzelje el, minő társadalom az, melyben egy ilyen mozgalom megindulhat. Minő társadalom? Sársadalom. Pesti társadalom, amely magát társadalomnak nevezte el, holott, ha idején a szótárba tekint, ott megpillanthatta volna a saját megkeresztelésére a nyáj és konda szavakat, amik a célnak és az igazságnak sokkal jobban megfelelhetek volna. Ez az ember-konglomerátum azonban (egyelőre tartózkodom attól, hogy valamely egyéb főnévvel határozzam meg közelebbről), ez az ember-konglomerátum azonban nem néz bele a szótárba, hanem ahelyett bemegy a kávéházba és elhozatja az összes illusztrált lapokat és világszemléletet merít belőlük. És ne vigyék magukkal ezen túl a tíz éven aluli gyermekeket? Nem engedhetem; kedélyem egész hársányságával tiltakoznom kell a nevelésnek hiányossá tétele ellen. Hogyne, majd nélkülözöm a tíz éven alulit, aki minden második percben megjelenik az asztalomnál és az én illusztrált lapjaimhoz nyul, amikből én vagyok világszemléletet merítendő! És a másik kis penészvirágot, aki krumplinféhéredett angyal-arczát, a hullámzó szőke fürtökkel legalább háromszor odadobja, s a székhez nyul, melyen a napisajtó van összegyűjtve számomra, hogy kellő mennyiségű embergyűlölet, lenézést és utálatot tanuljak belőle. Jön, mondom, az angyal, a lapok közül azt fogja meg amelyik legalul van, halkan kihuzza és visszamegy a mamájához. Hogy angyal ment el mellettem, azt csak abból tudom meg, hogy a következő percben az összes lapok hatalmas dőrejjel a földre csúsznak a székről. De az angyal már a mamájánál van s én csak a czvikkeremen át küldhetem el hozzá gyilkos szempillantásomat, melylyel ezt akarom kifejezni: Te pesti emberbimbó, te! Mért nem tartasz nagy költőnkkel, Madách Imrével (sztrégóvai és kis-kelecsényi), ki azt állítja, hogy »csak később válik megszokott pimaszszá«! Ó, mért nem később? Mért sietteted ennyire az evolúciót és a differenciálódást? Te vakarcs, te tízévenaluli! De a gyermekkedély mindezt meg nem érti. A gyermekkedély már ül a mamája mellett, egyik kezét egy pohár tiszta vízben tartva,

másik kezét orrába mélyítve. És én nem akarom elcsufítani a pesti kávéháznak a képét. Sőt; ha ki tudnám vinni, hogy egy ilyen kávéház, amikor légtelibb, lehangosabb, amikor legpestibb: megkövesedjén, én megtenném a lépéseket, s az egész kávéházat elvinném a Muzeumba. Ott ülne akkor — kőből — az egész művelt középosztály, a világ legbárgyubb és legfölsőbb szavaival a férfiak ajkán, a nőkén ama mosolylyal, mely a szomszéd asztalnál ülő senkinek szól, mennyet ígérően, de legföljebb egy pikoló kapuczíner megérően. Ott ülnének a háború-szakértők, lőtudósok, kulissza-szimatolók, talentum-mérlegelők, irodalom-kösztolók, művészet-meghatározók, élet-szabályozók, törvény-megállapítók, világ-oktatók... Mit mondjak? szemétrevalók? Mit mondjak? Az egész társadalom. Amely most megmozdult, hogy a tízévenaluli érdekében akciózt fejtessen ki. Ah. Ehhez nem adhatom a beleegyezésemet. Egy társadalomban, amely nem érdemli meg az egyéni jogokat, nem fogom eltűnni, hogy valakit, ha mégannyira tízévenaluli is, megfoszszanak e jogoktól. S nemhogy szűkíteném, de kiterjeszteném a korhatárt. Kevés csecsemőt látok a kávéházakban és kevés haldokló öreget. Hozzák be őket is, hogy az élet valóban a kávéházban kezdődjön, à-peu-près, és ugyanott végződjön, valóban. Mért, tisztázzuk már a kérdést, az élet maga a kávéház. Rontsuk már le azt a teóriákat, hogy a pesti ember a kávéházba nyargal, mert ott olcsó pénzért megkaphatja mindama luxuriózumokat, amik otthon nem állnak rendelkezésére. A magunk ámitására találtuk ezt ki. Nem igaz. Nincs az a tömeglakás, amiben köbméterszám szerint kevesebb levegő jutna egy emberre, mint a kávéházban. De éppen ez a kevés levegő kell a társadalomnak. Nincs is tüdeje több levegő számára. Ha nem szivhatná a meleg szivarvég és cigaretta-csutak szagát, kék és sűrű füstfalatokkal, hamar tüdővészbe esnék és elpusztulna. A levegő miatt. S ha csakugyan kávé inná otthon s nem gáliczköves petróleumot, gyomorbetegségei támadnának. Ha nem egy forintot fizetne egy szelet sonkáért, hanem huszkrajczárnyi sonkával egyszer jóllakhatnék saját négy fala közt: elpusztulna. Ha nem nyélhetné pinczérek konfidenciáit, manzsettagomb-árusok élceit, meghalna humortalanság czimén. Hagyjátok, bölcsek, hagyjátok így az én társadalmamat, ahogy van. Ne akarjátok rendbehozni és megtisztítani, mert renddel és tisztasággal megölnétek. Ne támogassátok a tízévenaluli mozgalmat. Ne mondjátok, hogy milyen nagy és gyönyörű dolog ez. Humanitárius. Társadalmi! Ne mondjátok semmit. Föl se keljete a kávéházi asztal mellől emiatt. A kávéház e városba való, e város a kávéházba való. A gyerek is onnan való, a gyerek is odavaló. Inkább dolgozzátok át világelfogásokat a kávéházi alapon. A jó isten kis sapkával a fején csak néha-néha látható. Ő a főköszönő. Rafael és Mihály arkangyalok géran-okul képzelhetők, akik, mint mellékköszönők, megjelennek az asztaloknál és megkérdik: teczetmárrendelni? Maga a szolgálattevő angyal személyzet keshedt

szmókingot visel és jobb- és bal-lapoczkájából egy-egy piszkos szalvéta áll ki fehéren. E szárnyukon röpködnek egyik üdvözült-csoporttól a másikhoz; hogy kihallgassák a beszélgetéseket, feldöntsék a székeket, leöntsék a ruhákat és ne hozzanak semmit, ami rendelkezésre lett! És ebben a világfelfogásban nagyszerűen el lehet helyezni a tízévesanalulikat is, Murillo pufókjai gyanánt, akik fehér média-füstgombócokon ülnek, a két tenyerükre könyökölnek és szalmaszálon át szivják ki a Zilüsztációból a képeket. Boldogtalan Pestalozzik! hol akarjátok nevelni a pesti gyereket? Zöld lombok alatt? Sarjusz mezőn? Csobogó vizeken? Hogy erős legyen? Vállas? Tüdős? Hisz akkor tizen-nyolczéves korában kiveri saját apját-anyját a kávéházból, leromboltatja ezt a várost, s ahol ruhatárak petyhüdt prémkabátjai lógtak, oda embereket akasztat!

Nolite tangere! Ne nyuljatok a világrendemhez!

Gábor Andor.

HETI RIGMUSOK.

Mélázás.

Uj hirt kürtöl szét
A börzei laboratórium.
S komoran zeng e hír,
Akár egy oratórium.
Azt mondják, hogy eljön
A moratórium.
Moratórium!
Ez a szó mit jelent?
Lényegeset,
Vagy talán lényegtelen?
És e szó minő
Uj helyzetet teremt?
Röviden ennyit:
Nem kell fizetni.
S mégsem lehet ön ellen
Sem végrehajtást vezetni,
Sem pedig
Árverést kitűzteni.
És jöhet a szabó,
Rohanhat a mészáros,
Szaladhat a suszter,
Vágtathat a divatáros,
Tódulhat, úgy, ahogy van
Ez az egész város:
Ön nem is köteles
Meghallgatni őket,
Kidobhatja
Az erélyes követelőket,
Sőt adott esetben
Néhányat le is löhet.
A moratóriumtól tehát
Nem kell félni,
Sőt méltóztassanak
Aztat remélni,
Hogy éppen ezentul lehet
Nagyon vidáman élni.
Pesttől Dévényig
És onnan vissza Pestig
A fűgétől le,
Le egészen a restig,
Az ember azzal lesz elfoglalva,

Hogy nem fizet napestig.
De van egy hiba,
Amit eddig észre nem vettek,
S amivel szemben
Intézkedést sem tettek.
Mit csinálnak azok
(S ez nem csöppség,
Mert ez a tulnyomó többség),
Akkor eddig sem fizettek?

Pikk.

INNEN-ONNAN.

♂ Márkus Dezső. Pont. A legnagyobb bíró kimondta a verdiktet: halál és a paragrafusok nagy bölcselője megnyugodott az ítéletben... amelyhez majd mások írják a kommentált kiadást. Bíró volt, de ami másoknál egy egész életet töltött be, ambícióstul, munkástul, eredményestul, az önála csak mellékfoglalkozás volt, abban a napi öt órában, amit »hivatalos munkaidő«-nek neveznek, — az élete hivatalos órái azok voltak, amiket a könyvei közt töltött, a fórumon, az új Magyarország vázlatkönyve előtt. A jogászságába belevitt egy hordónyi szociális olajat és szociális, politikai, filantrópikus munkájába belevitte a jogászságát, az egész tüneményes judiciumát. A jogászvilágban úgy ismerték, mint valami fenomént: polihisztor volt, közjogász, magánjogász egyszerre és a tételen jog rengeteg dimenzióiban egy nagyszerű artista biztosságával mozgott. Egy egész enciklopédiát irt össze egymaga, az első volt, aki a Corpus Juris Hungarici rengeteg anyagát a magyar magánjogi kodifikáció koncepciójával dolgozta fel, a perrendtartás reformatórius munkája, a felsőbírói elvi határozatok összegyűjtése, a Millenniumi Törvénytár, a Magyar Jogi Lexikon mindig az ő nevéhez fog tapadni. Hat életet élt ki egyszerre, de szabadságot sose kért egyikőtől sem, — korán kezdte és most idő előtt dől ki, bánatos mementóul Magyarország dolgozóinak és igazolására a munkátlanság evangéliumának: ki korán kel — korán lefekszik

* * *

□ Tanács. Arról van szó, hogy a balkáni háborúzóknak még nem tudják, hova menjének békét tárgyalni, s mert egy olyan várost szeretnének kiválasztani, amelyik hozzájuk közel fekszik, lehet hogy Budapestet halászsák ki a világ összes világvárosai közül. Ha hallgatnak a szóra: megmondom nekik, hogy ne tegyék. Inkább utazzanak el Londonba, mert én nem szeretném közeli látni azt a rohamot, amiben a napisajtó képviselői részéről okvetlenül részük lesz. Budapest nem nagy város, itt nem lehet elbujni az emberek elől. Még kevésbé az újságírók elől. S mert a magyar sajtó fiatalos erőt érez magában, egészen bizonyos, hogy a leggyakrajczárosabb orgánus sem engedi el sem magának, sem Nizam vagy Nazim pasának a személyesen és a legsajátabb munkatárson keresztül csinált intervjút. Én elengedem; sőt úgy képzelem, hogy mikor emberek négy ország sorsáról tanácskoznak, akkor békén kell hagyni őket s még a tájékára sem szabad menni annak a háznak, ahol ez a tanácskozás folyik. Sem nekem, sem másnak nem kell többet megtudni a tanácskozásokról, mint amennyit a négy ország tanácskozási amugy is közlendőnek vélnek. Nem kell megtudnom, hogy Nizamnak vagy Nazimnak mi a véleménye lovagias népünk-ről, s nem kell megtudnom még a legkitünőbb újságíró impresszióit sem arról, hogy mért oly hervadt Nizam vagy Nazim szakálla. A békekövetek tehát csak menjenek el Genfba vagy Lausanneba vagy egy egészen kicsi svájci községbe és kimélik meg magukat a közvéleménytől és bennünket a közvéleménnyel való érintkezés eredményeitől. Háborút izentek zsurnalizmus

nélkül, végigharcolták a háborút ugyanugy; próbálják meg, hátha sikerül a vége is. Nagyon szép lenne. De persze akkor ez nem sikerülhet, ha felülnek az expresszre és berobognak egyenesen Zsurnopólbá, ahogy, az ó-görög Zsurnalopolisz nyomán Budapestet nevezni kellene.

□ **A posta támadója.** Heltai Ferencz, aki nagyon sokoldalú közéleti tényező, bokros elfoglaltsága mellett időt tudott magának találni arra is, hogy a magyar postát tanulmányozza, rossznak találja, s az eredményt a nyilvánossággal is közölje. Ne védjük meg a magyar postát. Nem azért nincs szüksége rá, mert nincs rá szüksége, hanem mert fényesebb védelmet nem kaphat, mint azt, amely támadójának személyében foglaltatik. Az emberek csendesesen mosolyogtak és hangosan szégyelték magukat. Heltai? A postát? Mért éppen a postát? Hol találkoznak Heltai és a posta? És miért? Kérem, miért? Hogy van az, hogy? ... Igen. Éppen ez a hogyanahogy készítése tünődésre az embereket. Ez a Heltai, mondották, Budapestnek egy közszereplője, a legszereplőbb városi emberek egyike. Hogyvanahogy? Meg aztán ő maga is egy nagyon jelentékeny közüzemnek az élén áll. Hogyvanahogy? S nem is lehetne azt mondani, hogy Budapest jól van világítva, sőt inkább azt lehetne mondani, hogy Budapest rosszul van világítva, leginkább azt lehetne mondani, hogy gyalázatosan van világítva. És Heltai az igazgatója ennek a világításnak. Hogyvanahogy? Mit megy el ő szálkákat keresgélni a posta szemében, mikor a világítási gerendák miatt el sem tud jutni a legközelebbi postahivatalig. Ahol rosszul ég a gáz. A Heltai városi gáza. Hogy van ez? Mi?

24 **A vak koldus románcza.** Szép, népies történet istenfélő hajadonok és ifjak számára a kajári vak koldus históriája. A vezetőjét — egy nem egészen megbízható leányzót — magához csalogatta az egyik falusi gazda és a világtalan tarisznyás ettől kezdve még sötétebbnek látta a világot. Az ilyen igazi paradoxonokon pedig még a kajári vak koldus is csak revolverrel tud segíteni a huszadik században. Belőtt a paraszt Don Juan ablakán, de persze — ő bocsánat ezért az újabb közbevetett mondatért és kikerülhetetlen szójátékért — csak úgy vaktában. A ballada elmaradt és a célzott tévesztett golyó enyhébb műfajjal silányította a dalban elbeszélő tragédiát. Az esztétikusok sajnálkozhatnak rajta, de a kajári gazda mindenesetre örül s a verdikt kihirdetésekor talán szegény Gerecsi Péter sem bánja meg, hogy csak a levegőbe puffogatott. A morál pedig többféle lehet. Részint az a megdöbbentő újdonság, hogy a szerelem vak, részint az a másik, amelyik az aszonyról és a zsák bolháról szól. De van egy harmadik és utolsó is és ez röviden úgy summázható, hogy a szerelem mégis csak a legnagyobb dolog a világon. Mert, teczcik látni, még ha vak is az ember, még ha koldus is Kajáron, még akkor is meg tud mozdulni egy olyan nem mindennapi érzésben, ami a szíve dobbanásától egész a revolver ravaszának halk kettenéséig tartó hosszú úton minden vezető nélkül végigviszi, ha szerelmes. Így igazolja a kajári vak koldus Petrarától Szász Zoltánig mindazokat, akikről egy árva betűt sem tudott s akik részint színben, részint egyszerű prózában már mindnyájunk előtt sikeresen felfedezték a fentebb hangoztatott igazságok közül a nekik legjobban megfelelőt.

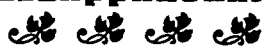
24 **Filmersdorf, a mozi-város.** Ez a német városka, amely most van épülőben, talán a legszebb diadala Edison Alva Tamásnak, aki kitalálta a pesti publikum számára a mozit. Mert hogy direktre a pesti publikumnak találta ki, arról legbiztosabban a színházdirectorok tehetnek tanúságot. Ámbár rajtuk keresztül mérlegelve a dolgot, esetleg Berlinről is kisülne, hogy csak Pest, lévén ott is annyi üres hely a színházakban, mint amennyi a mozikban tele van. S Filmersdorf épülése semmi jóval nem biztatja a német Beöthy Lászlókat. Egy egész város nő ki hónapok alatt a földből, amelyik a szó szoros értelmében Potemkin-város lesz. Még a budapesti házaknál is igazibb és vékonyabb papírmáséból csinálják, — már maga ez is szokatlannul érdekes. A filmgyártást szolgálja benne minden, a házak, az utcák, még a környező hegyek is. Tarka tömegek fognak felvonulni a kéregpapírból épült utcákon, míg az egyik sarkon vígan perczeg a fotografáló masina szalagja. Álgilykosságok, álszerencsétlenségek, áldramák és álbohózatok fognak lezajlani álfalai között, komédia, színház lesz az egész város és élete. De a komédiáról ott bevallják őszintén, hogy komédia és ezért nem lehet Filmersdorfot még a hasonlat sántaságára való tekintettel sem összehasonlítani Budapesttel, mert a hasonlat a jelen esetben már nem is biczeg, hanem egyszerűen nem tud járni. Elvágta a lábát a villamos.

SZÍNHÁZ.

Teddy barátom. (*Vigszínház.*) Rivoire, a költő, ez alkalommal közéleti szatírában válik ki. Párisi szalón. Tehetségtelen képviselő... Szellemtelen rajzoló. Szépművészeti bizottság... és egy elnök. Itt álljunk meg. A francia közjog nem ismeri a *la présidente* fogalmát, ő csak Mme Loubet-t, Mme Fallièrest... Mme Steinheil ismer el hivatalosan; ellenben Rivoire, a költő, mélabuja minden aranyával beragyogja ezt a kövérkés, közjogellenes hölgyet, ki orránál fogva vezeti állítólag egész Franciaországot. (A közönséget nem.) Különben legyenek egész nyugodtak: cselekményről szó sincs. Cselekvés helyett Teddy barátom húzódik végig a darabon. Ez a jószívű amerikaiak közül való, azonban épp oly opérettalak, mint a gögös amerikai, vagy a gazdag amerikai, vagy a well-amerikai. A darab egy helyben áll, ellenben Teddy mozog és bájosan beszél francziául, de, istenem, egy kis drámáról is lehetne szó, vagy egy emberi érzésről, vagy egy pár erős dialógusról... Mi vigasztal? Engem az, hogy *Rivoire*, a szerző, e darab daczára is jó poéta. A közönséget az, hogy *Tanay* ennivalóan látja el inyangu auftakt-tal a magyar szavakat. A szerzőt az, hogy a darabot Budapesten is adják. A színházat? ...

ZENE.

Tango. A déli vonattal érkezett és egy óra mulva már a dirigensi pult előtt ágált. Egy hét alatt három operát tanított be. Ezt a produkciót a földgömb különböző részein megismétli negyvenszer minden esztendőben. Ő — a műfaj, melynek egyik reprezentatív man-je — az olasz karmester. Néptanító. A barbár népeket tanítja a latin zenére. Néptanító, aki a legnehezebb vizsgákra készít elő két nap alatt és eredménnyel! Számos hálairat, czim és rendjel! A siker

Uriasszony csakis Brázay-féle pipereszappanokat használ!

több, mint bizonyos!! De vannak, akik bizalmatlankodnak. Nem svindlerék-e az olasz maestrók és cavalierék, és a munka, amelyet végeznek, nem azonos-e a paukolás néven ismeretes, pedagógiai művellettel? Nem azonos, de rokon vele. A lovag urak trükkökkel dolgoznak, félig néptanítók, félig zsonglőrök, Reklámhősök és pozőrök, komédiások és egy kicsit kóklerek, de mind művészek. Németországban a művészek hosszuszakállas tanárok és belső titkos tanácsosok. Olaszországban azonban a legnagyobb poéta is tartja a rokonságot a staggione-tenoristával. De: megmutathatja-e karmester egy hét alatt, hogy mit tud? Meg. Vigna, láttuk, napok alatt épített fel igen jó előadásokat. Üvöltött, harapott, tótágast állt és megtanult magyarul, de estére a darab pompásan ment! Tango nem cselekszi mindezt. Németországban, hol sokat járt, megszelídült, békés lett és csöndes, a kabátját sem veti le dirigálás közben és lehetőleg mellőzi a hecsületsértéseket. Csak baráti körben meséli el, inkább kuriózumképpen, pesti megfigyeléseit. Az énekleckék drágák lehetnek Pesten, — mondja — mert a primadonának ötvenezer korona gázsira volt szüksége, hogy közelebbi ismeretséget kezdhesen a kottafejekkel. A primo uomo a ritmus iránt viseltetik intenzív ellenszenvvel és megköveteli, hogy a karmester intsen neki, amikor énekelnie kell, amit Olaszországban a legrosszabb kórta is megszegyenítésnek tekintene. A basszista a próbán oda nyilatkozott, hogy szeretné látni azt a korrepetitort, aki őt megtanítaná taktusban énekelni. A közönség viszont elnéző és illedelmes, mert még csak füttyülni sem kezd, amikor a tenorista taktusokkal előbb »vág be« . . . A színpad cserbenhagyta Tangót, de a debü sorsát a zenekar döntötte el. A zenekar álláspontját a vendégdiregensekkel szemben Wischendorff bácsi, zenei életünk mély bölcselője, preczizírozta egy téli reggel. A dirigens könyörgött és fenyegetőzött, izzadt és könyezett és eszményi finomságokért verítékezett sziszifuszi kitartással és elkeseredetten. A próbán — mondta Wischendorff bácsi — a próbákön káromkodhat és megismételhet mindent tizszer, de este . . . este majd csak úgy megy minden, mint rendesen. Tango azonban meghódította a zenészeket. Intésére új színek lángoltak fel, ismeretlen parfümök és tüzek. Módszeréről kell még megemlékezni. Nem bonczol, prelegál, nem magyaráz és nem értekezik. Énekel. Mindent énekel és az énekesek, a kórus és az orkeszter, mint a kis gyerekek, utána énekelnek mindent. Ez a legbiztosabb módszer. A leghamarabb célhoz vezet és nem lehet érteni csak egyféleképpen. A zenei Berlitz. Zenével szól a zenészekhez és a legegyszerűbb és egyetlen módon érteti meg velük azt, amit szóval kifejezni örökké lehetetlen.

(f. gy.)

Jadlowker. Ő a pesti közönség új kedvence. Czipőkrémet neveznek el róla és kézfinomitót. A humorista, ha művész-anekdotát beszél el, Jadlowker szájába adja. Beethmann-Hollweg expozéja iránt nem volt olyan érdeklődés, mint amikor Jadlowker énekelt, pedig életünkről — szegény kiképzetlen önkéntesek, póttartalékosok és tartalékosok életéről — volt szó. Az utcán uri kisasszonyok várják virággal és a főpostán külön fiókja van a vallomások számára. Nem sokára újsághireket olvashatunk arról, hogy egy béna öreg asszony meggyógyult az énekétől és egy vidéki postás kisasszony sikkasztott, hogy feljöhesse Pestre és meghallgathassa. Végül városatya lesz és hetven éves korában szerződött az Operaház százezer korona fellépési díjjal. Egyelőre a Népooperában vendég szerepel, délelőtt próbál, este énekel, éjjel lumpol,

elbájolóan kedves, ötletes, lebilincsel. Üres estéit az Operaházban tölti és ahova Mészáros bácsi nem akarta beengedni, oda Bánffy Miklós gróf vezeti be, az intendánsi páholyba, és a napilapok másnap így emlékeznek meg: jelen voltak József főherceg és Jadlowker. Zsidó tenorista. Szemita intelligenciája megóvja attól, hogy összetéveszse magát az Uristennel, ami tenoristák között gyakori eset. Viszont az a körülmény, hogy a német császár kitüntette figyelmével, megakadályozza, hogy kitörjön belőle az elnyomottak gőge, a declasséké, akik megérkeztek. Egy tenorista, aki szerény és rokonszenves. A saját színházában felémelt helyárák mellett énekel és ötven év múlva, ha akad ilyen tenor, baritonális és érzéki, részvénytársaságot fognak alakítani a tiszteletére, operaházat gründolni külön az ő művészetének.

IRODALOM.

Sebestyén Károly.

A felsőbbblányok, akiket egyszer tanított, alig várják már a tízéves találkozót, hogy újra beszélhessenek vele. A gimnazisták, akiket valaha elbuktatott, hódolattal köszönnek neki előre az utcán. Jelenleg a színiakadémia összes növendékei szerelmesek belé. . . Sebestyén Károly a legnépszerűbb tanár Budapesten. Őn, tisztelt olvasó, ki a színházi rovatból ismeri, nem mondaná rá, hogy professzor, mert olyan elegáns, gunyos és csipő kritikákat olvasott a tollából, hogy nem is tudná őt elképzelni a katedrán. De aki ismeri a régi görög filozófusokról szóló könyvét, s hallja mostanában prelegálni az egyetem kupolatermében, az viszont zárkózott és szigorú esztétikusnak gondolja, az Erich Schmidtek komoly családjából. Ellenben ismerik egy negyedik Sebestyén Károlyt is, a Peer Gynt ifjú fordítóját és a Byron patétikus interpretálóját, kinek irigy antikváriusok még rejtegetik egy hajdani verseskötetét. E jeles magyar kritikusnak egész pályafutásán át talán éppen nem is az egyetemi, hanem a költői kvalifikáció a domináló tónus.

Sebestyénnek mind élesebben meghatározódó művészi célja a színi kritika. S azon az exponált polcon, ahol ő képviseli a magyar közönség érdekeit a színpaddal szemben, szükség van rá: akadémikus komolyságára, de nagy és jóakaratu szeretetére is. Az új magyar színpad növéseivel kevés kritikus tudott lépést tartani. Van aki még most is tíz év előtti szempontokból bírál. Sebestyént műveltsége és világirodalmi álláspontja arra predesztinálja, hogy a közönség és az írók is egyformán elismerjék hivatott bírójuknak. A színikritikának nálunk talán még több tradíciója van, mint az irodalminak. Az utóbbiban Gyulai Pál jelenti a múltat. Ellenben a harminczas és negyvenes években olyan kritikusok figyeltek a magyar színpadra, mint Vörösmarty és Bajza. És ma a színibírálat fontosabb, mint valaha, most a kritikus valósággal parlamentáris megbízottja a publikumnak. Ha elfogadja a darabot, akkor ez ezrek tápsát és

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50
Zsuffa utóda FÜREDI ÁDÁM Budapest
 IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)
 Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon 94-07.

aranyát jelenti, ha visszautasítja, akkor a színház kénytelen levenni a napirendről, mert a kritikus személyében már az egész közönség megnyilatkozott. Sajnos, hogy nincsen mentelmi joguk a színikritikusoknak, — de Sebestyén-Károlyra még azok sem haragszanak tulságosan, akiket agyonütött. Ezek legfeljebb azt dobják oda neki, hogy: tanár, — ami elég nagy sértés, de azt soha, hogy rossz ember. És a kritikusra, akinek *ex offo* kell kellemetlennek lennie, ez a legnagyobb dicsőség.

Sebestyén kritikusai portréjához hozzátartozik különös szeretete az angol irodalom iránt. Az új, ravasz angol írók érdeklik; az exakt, csupa-ész és értelem-emberek, nincs kétség benne, Shawért lelkesül bírálataiban és Knoblauchot ő mutatta be a magyar közönségnek. Ha a kritikái egyszer megjelennek, meg lehet majd állapítani, hogy nincs bennük francia vonás; exakt és meggondolt írások, — nem röpkék és izgatott lemaître-i mondatok — humoruk sem csapongó, hanem rejtett és biztosan ható. És ahol ölni kell, ott is az operatőr komoly mozdulatával teszi, s nem kárörvendően és nevetlenül. A főpróbákön sokszor elnézem, amint czikkere mögül feltekint a rivaldára, egy kissé atyailag mosolyogva: no, ne féljete, ma nem foglak bántani.

Művészet.

Francia könyvmotok.

A Szépművészeti Múzeum kiállításán szépen elébünk fekszik az egész XIX. század. Ez a csodálatosan zavart, szétszórt, egyenetlen, de azért mégis nagyszerű korszak; amelyre most már kezdünk néha visszafelé tekinteni, bár izgatott vibrálásának utolsó hullámai még a mi idegeinket rezegtetik meg. Ez a XIX. század, a forradalmak és csaták győzelmes, durva mámorától egészen a fin de siècle stilizált puhaságáig. És a XIX. századból is Páris, a világ székhelye, a század városa, az egyedülvaló, amely egymagában minden, amely előljárt és magába zárt mindent, ami ebben a században jelentős és nagyszerű. Az elején a császár, a pompás küzdelmek, a szeretet, amelylyel öreg veteránok, Napoleon alakjára feltekinének, a reá való emlékezés, öreg harcosoknak naiv, megható, kómikus, bárdolatlan érzései. Charlet és Raffet. Azután az utána következő évek, a reakció, a bourgeoisie uralma, a polgárkirály kicsufolója, az éles Daumier és a polgárok piszkálója, az enfant terrible, a rajzoló Murger: Gavarni. Közben romantikus ideálok, egy új Sturm és Drang s ennek legjellemzőbb izzó képviselője: Delacroix. Az élet és a művészet kezd kitágulni, a szabadság már pirkad a művészet egén s végre jön Manet, a nagyszerű nyugtalan, s utána a többiek: Degas, Monet, Renoir. Most már a jelenben vagyunk, abban a nagyszerű lendületben, amelyben a XIX. század végén a művészet kiélte magát. Az élet szabad lett és tökéletes, a czélok el voltak érve s az energia, amely már nem talált elvégzendő munkát, lassankint átmegy a décadenceba, az önönmagát imádásba, a gyönyörűségek felé s meghozza a kicsapongás és az éjjeli élet legnagyobb művészetét: Toulouse-Lautrecet. Kollégája, Forain, a józan és számító polgár csak kivétel,

Toulouse-Lautrec-után már csak egy lehet az út, az, amely az élvezetektől a csömör felé vezet és onnan még messzebb, más világokba, a raffineriából a legméztelenebb természetbe, oda, ahova Gauguin jutott csak, a raffinált primitív. Cézanne már a mi művésziünk, egy új iránynak, a miénknek a kezdete. Itt véget ér a sorozat és utána csak egy kérdőjel következik. Még nem tudjuk, mi lesz, de ez volt közvetlen előttünk. Ezek az őseink, ez a XIX. század. Mindez pedig másfél száz lap, a legtöbbje szürke is. Mindez csak néhány vonal, csak jelzése a formáknak, csak hozzávetőleges sejtés, amelynek eszközei a lehető legszerényebbek. És mégis ezekben a rajzokban ott lüktet az egész század, az élet, az előttünk való mindenség. A vonal itt többet és érthetőbben beszél, mint a szó, a vonal megéreztetni velünk, amit elmondani és megérteni nem lehet. A vonal itt egészen tökéletes és nem tudjuk, mit bámulunk jobban: az eszközt, amelyben ennyi nagyszerű lehetőség rejlik, vagy a mestereket, akik ezeket a lehetőségeket eredményre váltották. Talán mégis az utóbbiakat, mert az emberi létezésnek alig van nagyobb öröme és a büszkeségnek jobb, kínálkozóbb alkama, mint éppen az emberi tehetség szuverén mivoltának megérzése. És itt éppen ez szól hozzánk. Az eszközöknek lehető szerénységével megéreztetni az életet. Ez a legnagyobb művészet; ez a majdnem boszorkányságig menő. A festészet nagyszerű és univerzális mesterség, de milyen hihetetlen előnye van a grafika felett, amely az ő általánosságának egyetlen elemével beéri. Milyen dicsőség lenne a rajzra nézve, ha a piktúrával csak versenyezni is tudna! És a verseny áll, nem tudni, hogy ezek az emberek a XIX. században mint festők vagy mint rajzolók voltak-e nagyobbak. A grafika nagyszerű és csodálatos mesterség és a XIX. század egészen különös magaslataira emelte. A könyvmotattal, amely alig száz esztendő s máris többet adott nekünk, mint a feltalálói reméltek. Mit nyújthatna még a jövőben, ha a XX. század művészei éppen úgy értenének hozzá, mint az őseik?

J. P.

Merkantil grafika. Az Iparművészeti Társulat kiállítása egy etape-t jelent az alkalmazott művészet történetében, egy korszak lezáródását és egy új korszak kezdetét. A bevezető korszak itt játszódott le a szemeink előtt, eredményeit mindnyájan láthatjuk akkor, amikor az otthonunkban ülünk és jóleső, kényelmes örömmel konstatáljuk, hogy az otthonunk szép. A lefolyt egy-két évtizedben az iparművészet az otthon művészete volt. Erre volt a legnagyobb szükség, hogy a szépség közeledjen az emberhez és életre éleszsze benne azt a tudatot, hogy a művészet nem kivételes emberek nagyuri szórakozása, hanem mindenkinek veleszületett joga és — kötelessége, önönmaga iránt való kötelessége is. Az otthon művészete megszületett és lassankint általánossá lett, ma már nincsen, aki kételkedne benne és biztos, hogy lassankint meg fogja hódítani az egész emberiséget. Az otthonnal szemben azonban ott van az élet, az utca, a mindennap, az üzlet, az egész világ, amely két kézzel szórja az otthonából kikerült ember felé az izléstelenséget. Az ellentét, amely a saját, szépségek után vágyó lelkünk és a szépségekkel hadilábon álló közpolgári szürkeség között van, nagyon kinos és zavaró, s azoknak, akiknek hivatásuk az élet megszépítése, ennek az ellentétnek a megszüntetése az első kötelességük. Nagyon öröndetes, hogy az Iparművészeti Társulat hamar és biztosan felismerte ezt a kötelességet s egy olyan téren igyekezett neki eleget tenni, amelyen a kvalitások hiánya a legkellemetlenebbül érezhető. S ez egyszersmind az a terrén, amelyen a legtöbb eredmény

**Alkalmi ékszer-
árak kaphatók:**

SCHÖN GÉZA

*** Idelglenes helyiségében ***
Budapest, Egyetem-u. 11. sz.

várható, mert mélyen és állandóan belenyul az életbe. Azért kell egészen külön örülni az Iparművészeti Iskola örvendetes szereplésének is. A Társulat és az Iskola itt egy egészen modern feladatra vállalkoztak, s reméljük, hogy az új kor-szak, amelynek megalapozásába belefogtak, biztosan fel fog épülni. Széppé kell tenni az üzletet és az üzlet által az életet. Csak így lehet eltüntetni az ellentétet, amely az ipar és mű-vészet között még sokszor megvan, így talán bekövetkezik az az ideális állapot, amikor ez a szó, hogy : ipar, már magá-ban fogja foglalni a művészetet is.

KÖZGAZDASÁG.

A Budapesti Központi Tejcarnok Szövetkezet november 30-án tartotta gróf Keglevich Gábor elnökleite alatt IX-ik rendes közgyűlését. Az igazgatóság jelentése a szövetkezet további nagyarányú fejlődéséről tesz említést. A tejbeszállítás a tavalyi 23,9 millió literrel 28,1 millió literre emelkedett, a lefolyt üzletév tejforgalma tehát 4,2 millió literrel volt nagyobb a tavalyinál, amely emelkedés legnagyobb részben a közvetlen kicsinybeni forgalmat illeti. A fióközletek száma is ehhez képest 166-ra emelkedett. E nagymérvű fejlődés a szövetkezeti vezetőség ama sikeres törekvéséről tesz bizonyosságot, hogy a termelő és fogyasztó érdekeit összhangzásba hozva elégitse ki. A köz-gyűlés elismerésének nyilvánításával tudomásul vette az igaz-gatóság jelentését, a felmentvényt minden irányban megadta és a lelépő igazgatósági és felügyelőbizottsági tagokat újra meg-választotta.

A Kőbányai Polgári Serfőző Részvénytársaság november 30-án tartotta huszadik évi rendes közgyűlését. Az igazgató-ság és felügyelő-bizottság jelentéseit a közgyűlés tudomásul vette és elhatározta, hogy a 19. számú részvénytársasági jegyzék december 1-től kezdve 20 koronával váltja be. A szelvényeket beváltja a társaság pénztárán kívül a Magyar Általános Hitel-bank, Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank, az Angol-Osztrák Bank budapesti fióktelepe, továbbá a K. k. priv. östr. Kredit-anstalt für Handel und Gewerbe Bécsben. Az igazgatóságba dr. Egyedi Artur és lovag Scanavi Miklós újból beválasztattak. A felügyelő-bizottság tagjaiul megválasztottak: alsóterényi Auer Róbert, Frankl Aladár, Havas Emil, Mendl Gyula és Wink-ler Géza.

»Unio« élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetkezet (ezelőtt Első Leánykiházasító Egylet) Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapított 1863-ban. F. év november havában 1,379.400 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,224.300 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biz-tosítási összegek fejében 145.357 K 31 f fizetett ki. 1912 január 1-től no-vember 30-ig bezárólag 19,953.090 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 16,763.900 korona értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében a folyó évben 1,789.330 K 40 f és az intézet fennállása óta 20,268.213 K 56 f fizetett ki. Ezen intézet az élet- és gyermekbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

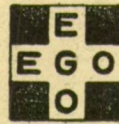
A hölgyközönségnek figyelmébe ajánljuk, hogy mielőtt vásárlásaikat megtennék, látogassanak el *Szenczer* kész női ruhaárúháza- és divatszalonjába, Király-utca 51. szám alatt, mert az ott előmutatott darabok megtekintése után vehetik csak észre, hogy úgy izlés, mint kivitel és ár tekintetében e czég minden versenyen felül áll.

Minden sportnál fontos, hogy meghűléssel és a por be-lélekzésével ne veszélyeztessük az egészségünket. Aki ilyen káros hatásokkal nem akarja kockáztatni a sportolás áldásait, használjon Fáy-féle szódai pasztillákat, melyek előnyösen hatnak a légzőszervekre és a nyálkahártyákra.

Phosphatine Falières jusson eszébe minden anyának ak-kor, ha gyermeke elválasztására gondol. A legelőkelőbb gyer-mekorvosok tapasztalata szerint a Phosphatine Falières-nél nincs jobb és értékesebb.

JORICIN

igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamossy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

Szépítőszert Bőrcápoló

ártalmatlan és rendkívül hatásos

„EGO” szénsavas pipereborax 30 fillér és K 1.—
„EGO” szénsavas pipere-boraxszappan K 1.—
„EGO” szénsavas pipere-boraxkréme K 1.50
„EGO” szénsavas pipere-boraxpuder K 3.—

Mindenütt kapható!

Ügyeljen a védjegyre!

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81. szám.

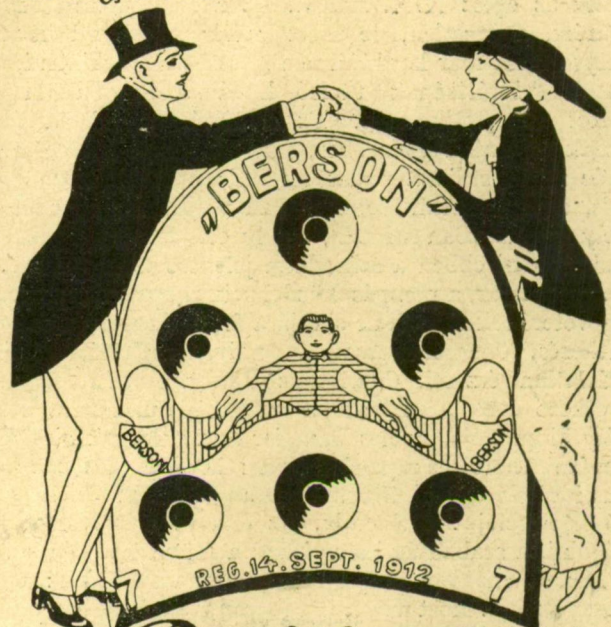
Indiai vagy kínai keverék?

Tea
bevásár-
lásoknál
minden fiók-
üzletünkben
ezen kérdést in-
tézzük t. vevőink-
köz. Fenti teafajták
között nagy különbsé-
gek vannak. — Indiai
vagy angol tea erősebb,
zamatosabb ízű, és inkább
tejjel keverve ajánlatos. A kínai
tea aromája enyhébb és izlete-
sebb. Mindkét teafajta leg-
különbözőbb, gondosan
összeállított keverék-
ben kapható

MEINL GYULA kávébehozatali rt.-nál.

Pehelykönnyű
elegáns.

Tartósabb
mint bőr.

„Berson”
gummisarkok
előnyeiről

mindenki meg van győződve